

V A A S A .

VAASAN APOLI

ARKKITEHTUURIPOLIITTINEN OHJELMA

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	3
1. JOHDANTO	5
1.1 Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman synty	5
1.2 Miksi tarvitsemme arkkitehtuuripolitiikkaa?	6
1.3 Rakennettu ympäristö – kaupungin tärkein kulttuuripalvelu asukkailleen	7
1.4 Kaupunkikuvan arviointiperusteet	8
2. MIKÄ VAASASSA ON OMALEIMAISTA JA ARVOKASTA?	10
2.1 Vaasa on alueensa sydän	10
2.2 Kaupungin reunat, solmut ja etänäkymät	11
2.3 Maa kohoo	13
2.4 Omaleimaiset kaupunginosat	14
2.5 Arvokkaat maisema-alueet ja rakennetut ympäristöt	19
2.6 Tyylikaudet ja kerroksellisuus	27
2.7 Toiminnallisuus kaupunkikuvassa	41
3. MILTÄ KAUPUNKI NÄYTTÄÄ TULEVAISUUDESSA? – VISIO	43
4. TAVOITTEET JA TOIMENPITEET	45
4.1 Arkkitehtuurilla vaikutamme positiivisesti kaupungin kehitykseen ja elinvoimaan	45
4.2 Arkkitehtuurilla edistämme kestäväää monimuotoista kaupunkia	49
4.3 Kulttuuriympäristöt ovat voimavaramme	54
4.4 Arkkitehtuurilla edistämmeelämää rakennusten välissä	58
4.5 Elämyksiä ja yksityiskohtia	63
4.6 Dialogit, prosessit ja tietovarannot kuntoon	67
5. TOIMEENPANO JA SEURANTA	69
6. EPILOGI – JATKUVAA MUUTOSTA	70
YHTEYSTIETOJA JA LINKKEJÄ	71
LIITTEET	71

KUVAT: Marketta Kujala, ellei muuta mainita
KANSILEHDEN KUVA: Mikael Matikainen

KUVA: Kaupungin rantaa talvella

ESIPUHE

Kestävä kaupunkikehitys on Vaasan energiapääkaupungin strategian ydintä. Kaupunginvaltuusto on 10.11.2017 strategiassaan ”Vaasa, Pohjolan energiapääkaupunki – Virtaa hyvään elämään” valtuustokaudelle 2017–2021 tunnistanut kaupungin historiallisen, omaleimaisen kaupunkirakennustaiteen ja monipuoliset meri-, saaristo- ja jokivarsimiljööt yhdeksi menestyksensä lähtökohdaksi ja kehittämis-kohteeksi. Kaupunki huomioi aikaperspektiivin toiminnassaan, tuntee kulttuurihistorialliset juurensa ja kantaa vastuunsa tulevaisuuden elinvoimaisesta ympäristöstä.

Arkkitehtuuripolitiikka on yhdyskuntakehittämisen väline, joka toimii yhdistävänä ja innovoivana tekijänä kestävän kehityksen eri ulottuvuuksien kokonaisuudessa. Näitä samanaikaisesti huomioitavia tekijöitä ovat mm. ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset näkökulmat. **Vaasan APOLissa – arkkitehtuuripoliittisessa ohjelmassa – kuvataan Vaasan kaupunkiympäristön vahvuuksia ja kaupunkirakennusperinnettä, asetetaan arkkitehtuurin ja kaupunkirakennustaiteen tavoitteet sekä osoitetaan toimenpiteitä, joilla tavoitteita toteutetaan.** Ohjelman avulla pyritään lisäämään ymmärrystä ja arvostusta rakennettua ympäristöä kohtaan sekä näkemään siihen liittyviä mahdollisuuksia. Ohjelmassa asetetaan tavoitteet kulttuuriympäristön kehittämiseen ja rakentamiseen liittyvässä suunnittelussa, päätöksenteossa, toteutuksessa ja ylläpidossa.

Kautta historian ovat korkeatasoinen kaupunkirakentaminen ja ihmisten kohtaamisten mahdollistaminen olleet menestyneiden kaupunkien keino luoda vaurautta ja hyvinvointia. Ihmiset ovat kokoontuneet kaupunkeihin työn, kaupan ja kohtaamisten takia. Mitä kaupunki tarvitsee luodakseen houkuttelevia, turvallisia, terveitä ja viihtyisiä elinympäristöjä? Millainen on hyvä elinympäristö? Kenen kaupungista on kysymys? Ohjelman tavoitteena on edistää hedelmällistä vuoropuhelua asukkaiden ja eri alojen kaupunkikehittäjien kanssa. Yhdessä vaalimme ja rakennamme ekologisesti, esteettisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä kaupunkia, joka pitkäjänteisesti luo puitteet turvalliselle, hyvälle elämälle.

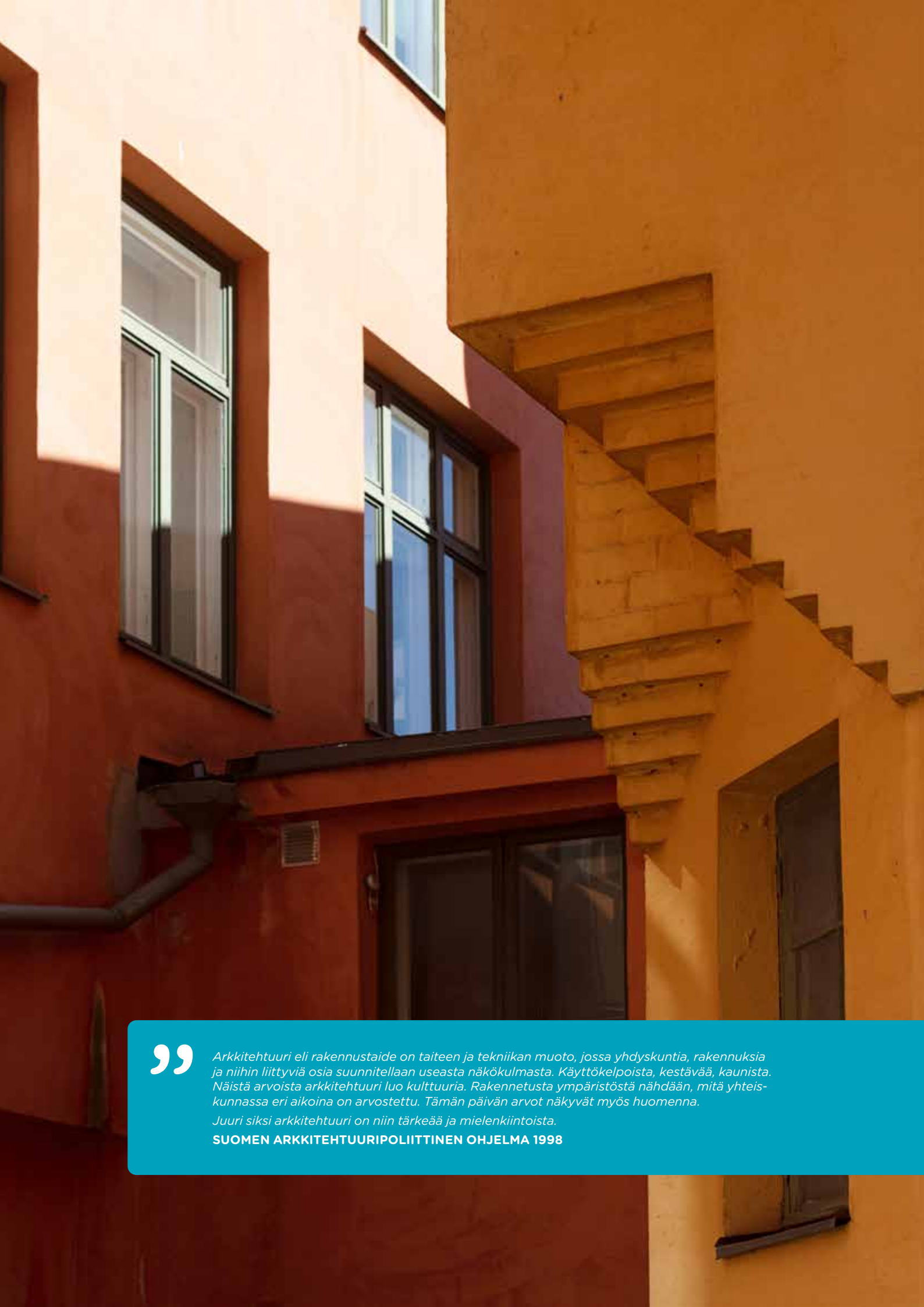
Työryhmä lokakuussa 2018

*Ihmiset kokoontuvat kaupunkeihin — elääkseen;
he jäävät yhteen — saavuttaakseen hyvän elämän.*

ARISTOTELES

”

Arkkitehtuuri eli rakennustaide on taiteen ja tekniikan muoto, jossa yhdyskuntia, rakennuksia ja niihin liittyviä osia suunnitellaan useasta näkökulmasta. Käyttökelpoista, kestävää, kaunista. Näistä arvoista arkkitehtuuri luo kulttuuria. Rakennetusta ympäristöstä nähdään, mitä yhteiskunnassa eri aikoina on arvostettu. Tämän päivän arvot näkyvät myös huomenna.

Juuri siksi arkkitehtuuri on niin tärkeää ja mielenkiintoista.

SUOMEN ARKKITEHTUURIPOLIITTINEN OHJELMA 1998

1. JOHDANTO

1.1 ARKKITEHTUURIPOLIITTISEN OHJELMAN SYNTY

Arkkitehtuuripolitiikka on rakennetun ympäristön laadusta huolehtimista pitkäjänteisellä, strategisella otteella. Arkkitehtuuripolitiikan nousu vakavasti otettavaksi yhteiskuntakehittämisen välineeksi on ollut Suomessa nopeaa. Valtioneuvosto hyväksyi Suomen arkkitehtuuripoliittisen ohjelman vuonna 1998. Siinä asetettiin **tavoitteet arkkitehtuuria edistäville julkisen vallan toimenpiteille**. Valtakunnan tasoisen ohjelman jälkeen virisi pyrkimyksiä laatia alueellisia arkkitehtuuripoliittisia ohjelmia sekä maakuntatasolla että kaupunkikohtaisesti. Myös Vaasassa ohjelmatyö on ollut pitkään agendalla, mutta jäänyt muiden tehtävien taakse.

Tämä ohjelma on suunnattu ensisijaisesti kaupungin päättäjille ja päätöksenteon valmistelijoille, mutta myös rakennus- ja kiinteistöalan kehittäjille sekä muille sidosryhmille. Ohjelma pyrkii samalla herättämään kaupunkilaisten mielenkiinnon hyvää arkkitehtuuria ja ympäristöä kohtaan. Ohjelma on työstetty kesällä 2017 avoimena olleiden valtuusto- ja asukaskyselyiden, 5.9.2017 pidetyn asiantuntijatyöpajan sekä muiden vuorovaikutteisten tilaisuuksien kautta saadun tausta-aineiston pohjalta.

Ohjelmaa on valmisteltu työryhmässä, johon ovat kuuluneet

- Kaavoitusjohtaja **Päivi Korkealaakso**, pj.
- Arkkitehti **Timo Viitala**, Vaasan Talotoimi
- Rakennustarkastaja, arkkitehti **Paula Frank**
- Rakennustutkija **Outi Orhanen**, Pohjanmaan maakuntamuseo
- Toimitilapäällikkö **Tapio Ollikainen**, Vaasan Talotoimi
- Kaupungeingeodeetti **Osmo Ovaska**, Kiinteistötoimi
- Kuntatekniikan johtaja **Markku Litmanen**, Kuntatekniikka
- Kehittämispäällikkö **Maija Alasalmi**, Kaupunkikehitys
- Projektipäällikkö, arkkitehti **Marketta Kujala**, työryhmän sihteeri

Työn johtoryhmänä on toiminut kaupunkiympäristön johtoryhmä.
Työn on viimeistellyt kaavoitusarkkitehti **Anne Majaneva**.

”

Arkkitehtuurin tehtävä on saattaa aineen
maailma sopuun ihmisen kanssa.

ALVAR AALTO

KUVA: Ihmisiä Taiteiden yössä

1.2 MIKSI TARVITSEMME ARKKITEHTUURIPOLITIikkaa?

Arkkitehtuuripolitiikka on noussut vakavasti otettavaksi yhteiskuntakehittämisen välineeksi niin Suomessa kuin muissakin Pohjoismaissa. Valtioneuvosto hyväksyi Suomen arkkitehtuuripoliittisen ohjelman vuonna 1998. Sen pääviestinä oli ”pyrkii parantamaan rakentamisen laatua, antamaan sisältöä kestävä kehityksen periaatteisiin kaavoituksessa ja rakentamisessa sekä lisäämään avoimuutta ja vuorovaikutusta”. **Paikalliset arkkitehtuuripoliittiset ohjelmat ovat väline edistää rakennetun ympäristön laatua, vahvistaa kaupungin vetovoimaisuutta ja identiteettiä hyvän arkkitehtuurin avulla.**

Valtioneuvoston v. 2017 hyväksymissä päivitetyissä valtakunnallisissa alueidenkehittämistavoitteissa esitetään yleisiä linjauksia hyvän elinympäristön, kestävä aluerakenteen, väestön hyvinvoinnin, alueiden kilpailukyyn ja elinvoimaisuuden vahvistamiseen. Päätöksessä on esitetty viisi läpimenevää teemaa: toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen, tehokas liikennejärjestelmä, terveellinen ja turvallinen elinympäristö, elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat, ja uusiutumiskykyinen energiahuolto. Myös EU-tasoiset Leipzigin peruskirja sekä EU:n neuvoston päätelmät arkkitehtuurista ja kulttuurin vaikutuksesta kestäväan kehitykseen nostavat esiin laadukkaan fyysisen ympäristön ja rakennusperinnön merkityksen kaupunkien kilpailu-, vetovoima- ja hyvinvointitekijänä.

Arkkitehtuuripoliittinen ohjelmatyö on keino tavoitella kilpailukykyistä kaupunki- ja elinkeinopolitiikkaa sekä eheää, kestävä kehitystä tukevaa kaupunkia. On erityisen tärkeää, että rakennetun ympäristön laatu ymmärretään modernina eurooppalaisena kaupunkipolitiikkana. Pitkänäköisyys, laatu ja tieto ovat avainsanoja. Kaupunkikuva on ”kiveen hakattua” historiakertomusta: mitä eri aikojen asukkaat, päättäjät ja valtaapitävät ovat nähneet tärkeinä. Tulevat sukupolvet arvioivat nykyhetken rakentamispäätöksiä ja pakotetaan elämään niiden kanssa. On keskeisen tärkeää jatkuvasti esittää kysymys: millaisen ja kenen kaupungin haluamme nyt ja tulevaisuudessa?

1.3 RAKENNETTU YMPÄRISTÖ – KAUPUNGIN TÄRKEIN KULTTUURIPALVELU ASUKKAILLEEN

Fyysiset paikat luovat puitteet ihmiselämän toteutumiselle – huolimatta nopeasti kehittyvästä keinotodellisuudesta. Olemassaolon tapahtumat ja toiminnot ovat merkittäviä vain tiettyjen paikkojen tarjoamissa kehyksissä. Paikat saavat merkitystä niissä eletystä elämästä ja päinvastoin: Ihmisen paikkoja muodostuu erilaisiin ympäristöihin. Tällaisia tunnistettavia ympäristöjä ovat mm.

- **fyysinen ympäristö:** luonto ja rakennettu ympäristö
- **sosiaalinen ympäristö:** ihmiset, joiden kanssa eletään ja toimitaan
- **psykykinen ympäristö:** omakohtainen ympäristön kokeminen
- **virikeympäristö:** toimintamahdollisuudet, aistiärsykkeiden määrä ja laatu

Erityisiä paikkoja ovat ympäristöt, joille voidaan antaa yksilöllisiä tai yhteisöllisiä merkityksiä ja symboleja. Kaupungeissa on kautta historian synnytetty paikkoja, joilla on erityinen tarkoitus ja luonne. Fyysistä ympäristöä voidaanakin pitää kaupungin tärkeimpänä kulttuuripalveluna asukkailleen. Sen kokee jokainen suoraan enemmän tai vähemmän tiedostettuna. Elämisen laatu määräytyy asukkaiden suhteesta paikkoihin, ts. kuinka paikat vastaavat asukkaiden odotuksiin ja miten he itse voivat vaikuttaa paikkojensa muovaantumiseen ja merkitysten antamiseen. Tarvitsemme paikkamme, jossa tuntee, keitä olemme, kuinka liitymme ympäristöön, yhteiskuntaan, historiaan, maailmankaikkeuteen.

KUVA: Pohjoinen Kaupunginselkä

1.4 KAUPUNKIKUVAN ARVIOINTIPERUSTEET

Kaupunkiympäristö on jatkuvan muutoksen alainen. Vaikka sen hahmo yleispiirteissään on ajallisesti pysyvämpi, muuttuvat sen yksityiskohdat jatkuvasti. Tutkimusten mukaan muutosten hallitsemisessa tärkein merkitys asukkaiden kannalta on kaupunkiympäristön selkeydellä ja niillä omaleimapiirteillä, jotka säilyvät ja vahvistavat yhteisöön kuulumisen tunnetta. Kaupunkikuvan osatekijöiden (alueet, reitit, rajalinjat, merkkikohteet) luonnetta arvioitaessa lähtökohtina ovat ne arvot, joita asukkaat odottavat tai voisivat odottaa ympäristöltään. Se, missä määrin ympäristö vastaa näihin odotuksiin, määrää elinympäristön laadun. Siten nämä arvot ovat samalla yleistavoitteita, joihin kaupunkirakentamisen keinoin tulisi pyrkiä. Tällaisia positiivisia arvoja ja samalla tavoiteltavia ympäristön ominaisuuksia ovat

- **Luonnon ja rakennetun ympäristön liittyminen toisiinsa ja ekosysteemiin**
- **Historiallinen jatkuvuus:** muistuttavuus, rakennus- tai kulttuurihistoriallinen merkittävyys
- **Orientoitavuus:** turvallisuus, selkeys, omaleimaisuus, saavutettavuus, elämyksellisyys
- **Esteettinen teho:** mittasuhteisuus, yhtenäisyys, dominanssit, kontrastit
- **Virikkeisyys:** monipuolisuus, vaihtelevuus, kiinnostavuus, vetovoimaisuus
- **Tunnistettavuus:** yksilöllisyys, sisällön merkittävyys, samaistumisarvo, elämysarvo

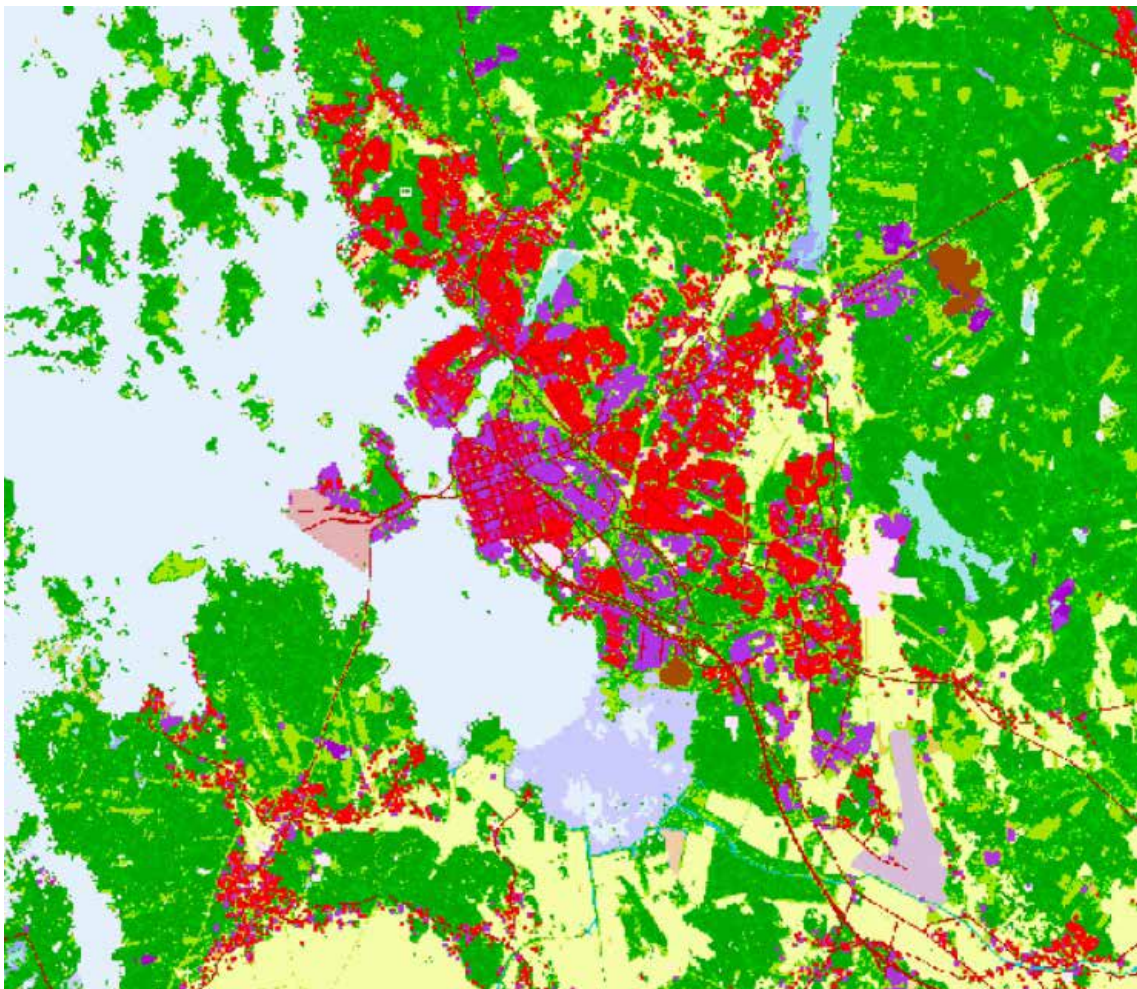
KUVA: Keskustan tilarakenne ja mittakaava (kaavoitus)

2. MIKÄ VAASASSA ON OMALEIMAISTA JA ARVOKASTA?

2.1 VAASA ON ALUEENSA SYDÄN

Vaasa on suomalaisittain vanha kaupunki – perustettu vuonna 1606. Vaasalla on vahva, omaleimainen kaupunkikulttuurinen ja –kuvallinen perintö. Kaupungin suhteellisen pieni maa-ala, merenrantasijainti ja keskustan historiallinen, yhden aikakauden tuottama asemakaava, eri aikakausien rakennuskanta sekä instituutionaaliset merkkirakennukset antavat kaupunkikuvalle vahvan omaleimaisuuden ja kaupunkimaisen luonteen. Vaasa on alueensa työssäkäynnin, asumisen, opiskelujen ja kulttuuripalveluiden keskus. Taloudellisten resurssien ja tuotantoelämän keskittyminen kaupunkiin on tarjonnut edellytykset kaupunkikuvan erilaistumiseen ja monimuotoistumiseen. Energiateollisuudellaan profiloituvalla kaupungilla on merkittävä haaste löytää kestävä kehityksen mukainen laadukas, energiatehokas rakentaminen vetovoimatekijäksi.

KUVA: Kaupungin rakennetut alueet v. 2012 (Suomen Ympäristökeskuksen Liiteri-palvelu)

2.2 KAUPUNGIN REUNAT, SOLMUT JA ETÄNÄKYMÄT

Kaupunkiin saapuminen on Vaasassa kaupunkimaisen komeaa eri suunnista. Etelän moottoritie, sen vihreät reunat ja pohjoisen uusi 4-kaistainen valtatie 8 ovat ympäristöllisesti ja teknisesti ajanmukaisia. Idästä tultaessa maamerkkinä on Mustasaaren kirkon torni. Lännen etänäkymässä kaupungin siluetti avautuu Vaskiluodon sillalta tasasuhtaisena, julkisten maamerkkirakennusten identifioimana.

Kaupunki on laajasti ottaen **kolmen erityyppisen rakennetun alueen leimaama**: identiteetiltään vahvana keskuksena on kantakaupungin historiallinen, meren, puistojen ja puistikoiden hallitsema ruutukaava-kaupunki. Rautatie jakaa nykyisen keskustan, jota vireillä olevilla kehitystoimenpiteillä laajennetaan radan yli Klemetilän puolelle (1). Keskustan ympärille kiertyvät asuntoalueet sekä radan ja valtateiden yhteyteen muodostunut työpaikka-alueiden kokonaisuus (2). Kyrönjoen ja Sundomin historialliset kulttuurimaisemat ovat arvokkaita maaseutumaisia alueita (3).

Kaupunkirakenteessa teollisuuden ja työpaikka-alueiden sijoitus seuraa nauhamaisena rautatien ja pääliikenneväylien muodostamaa ns. laatukäytävää. Raskaan teollisuuden muuttuminen tuotantotaltaan yhä kevyemmäksi ja nopeammaksi - aineettomaksi - on muuttanut alueiden luonnetta. Monet vanhat ns. savupiipputeollisuuden rakennukset on muutettu uusiin käyttötarkoituksiin kuten Puuvillatehdas, Höyrymylly, Pukinkulma ja Leipätehdas. Strömbergin nykyisen ABB:n tehdasalueen mittakaava on edelleen suurtuotantoa, samoin Wärtsilän laivamoottorien rakentaminen Vöyrinkaupungilla. Aineettoman työn rinnalle on uudestaan nousemassa raskas suurteollisuus, jolle Vaasassakin ollaan suunnittelemassa sijoitusta Laajametsän alueelle.

KUVA: Ilmakuva keskustan ja Klemetilän alueelta (kaavoitus)

KUVA: Purjeveneitä Pohjoisella Kaupunginselällä

2.3 MAA KOHOAA

Vaasan perustavin ominaislaatu ilmenee kaupungin sijainnissa Merenkurkun maankohoamisalueella. Yli 10 000 vuoden takaisen luonnonilmiön, jääkauden, jäljet näkyvät maiseman jatkuvassa muutosprosessissa. Maankohoaminen muokkaa rantaviivaa ja saaristoa ja luo pitkän ajan dynaamisen suhteen luonnon ja rakennetun ympäristön välille.

Maankohoaminen on vaikuttanut myös ajan saatossa merkittävästi kaupunkikuvaan. Vuonna 1852 tahtuneen kaupunkipalon jälkeen kaupunki päätettiin muuttaa kokonaan uuteen paikkaan perusteena ”pakeneva vesi” ja sataman saavutettavuus. Kaupunki sai samalla uuden, omaleimaisen perustan kaupunkirakentamiselle uudesta asemakaavasta. Tämän hetkistä kaupunkia määrittääkin toisaalta empiren ruutukaavaan perustuva urbaani, kuitenkin vihreä ydin, toisaalta sen ympärille kaareutuvat uudemmat, vapaamuotoisemmat kerrostumat asuin-, työpaikka- ja palvelualueineen. Erillisinä, omaleimaisina alueinaan ilmentyvät vanhat historialliset kyläalueet Sundom, Höstvesi ja Västervik sekä vuonna 2013 kaupunkiin liitetyt Vähänkyrön maaseutumaiset kyläalueet ja Kyrönjoen maisema-alueet.

Unescon maailmanperintöalueena arvotettu Merenkurkun maankohoamisalue on kaupungille ja koko seudulle merkittävä vetovoimatekijä. Maankohoaminen jatkuu kaupungissa konkreettisenä Sundominlahdella, kaupunginrannassa ja saaristossa. Yhä uudet suunnittelija- ja päättäjäsukupolvet joutuvat ottamaan kantaa, miten ilmiö pystytään hyödyntämään.

KUVA: Maankohoamisilmiö Sundominlahdella (kaavoitus)

KUVA: Setterbergin asemakaavan perusrakenne (kaavoitus)

2.4 OMALEIMAISET KAUPUNGINOSAT

Asumisen historiassa kerrostumat alkavat **Uuden Vaasan** ja **Palosaaren** eri aikakausien talotyypeistä ja historiallisista ympäristöistä. Keskustan ympärille asettuvat eri vuosikymmenten aikana eri kaupunkirakenteellisin periaattein ja rakennustyylein rakennetut alueet **Huutoniemi**, **Kustaala**, **Vetokannas**, **Hietalahti** ja **Asevelikylä**. 1930- ja 1970-lukujen alueliitoksilla kaupunkiin liitettiin **Gerbyn**, **Sundomin** ja **Höstveden** omaleimaiset, historiallisesti arvokkaat kyläalueet. **Vähänkyrön** liittyminen Vaasaan v. 2013 toi oman kulttuurihistoriallisesti arvokkaan jokirantamaiseman ja maaseudun rakennetun kulttuurimaiseman osaksi kaupunkia.

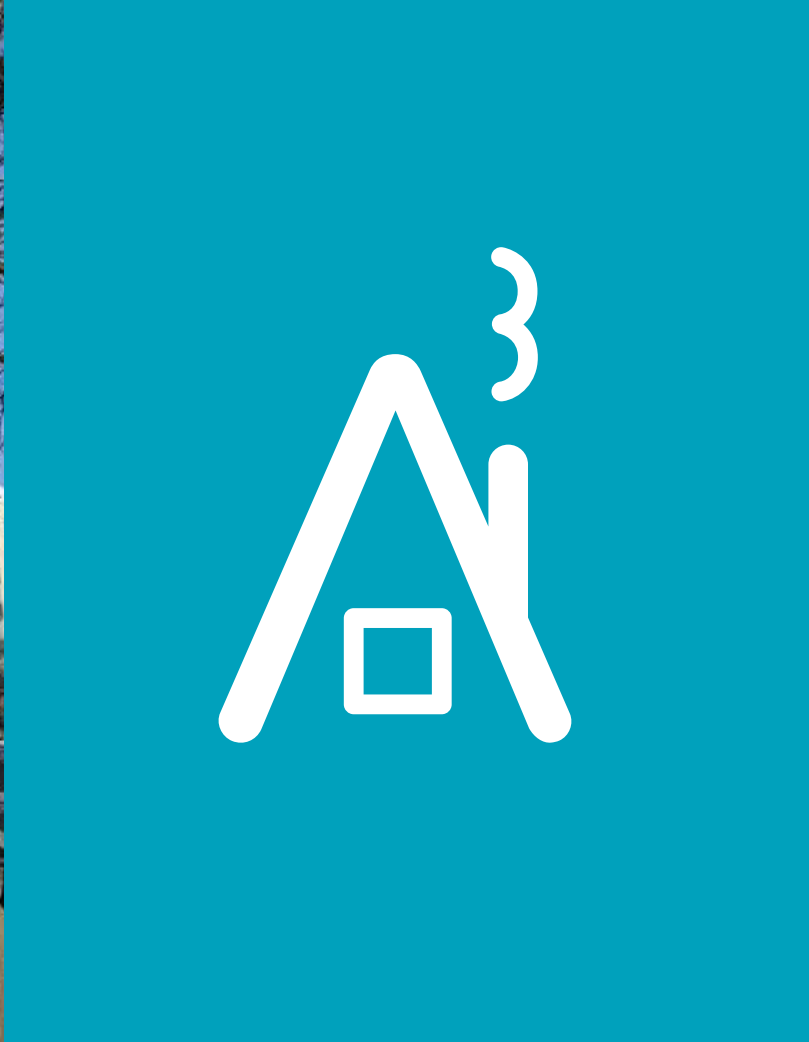
1960- ja 70-luvuilla alkanut voimakas kaupungistumiskehitys merkitsi Vaasassa keskustan kaupunkikuvan radikaalia muutosta. Keskustassa puukaupunki limittyi kivikaupungin kanssa. Rakentamisen mittakaava, tilanmuodostus ja rakennustapa muuttuivat: puutalojen tilalle tulivat 5...8 - kerroksiset, avoimeen kaupunkitilaan perustuvat betonielementtitalot. Autoistuminen muutti kaupunkitilan käyttöä vaatien lisääntyvää tilaa liikenneväylille ja pysäköintiin.

KUVA: Keskustan kerroksellista rakentumista

Lähiörakentaminen tuli uutena kaupunkisuunnittelullisena ilmiönä myös Vaasaan 1960 - 1970-luvuilla. Useita uusia asuntoalueita rakennettiin: **Pappilanmäki**, **Isolahti**, **Suvilahti**, **Ristinummi**. 1980-luvun monimuotoinen asuntoalue sijoittui Teeriniemelle. Laajoja pientaloalueita kaavoitettiin ja rakennettiin 1980-luvulta lähtien **Gerbyssä**, **Västervikissä**, **Pukinjärvellä**, **Metsäkalliolla**, viimeksi **Länsiniityn** ja **Björ-sinkallion** alueella.

Keskustan rikkonainen kaupunkikuva eheytyi nopeasti 1990-luvun laman jälkeisellä kerrostalorakentamisella. Liikekeskustan pitkäjänteinen kehittäminen toi tuloksia 2000-luvun alkuvuosina, kun kävelykeskusta ja torinalaiset pysäköintitilat valmistuivat. 2000-luvun ensimmäisten vuosikymmenen taloudellinen kasvu mahdollisti **Runsorin** (Airport Park) yritysalueen kehityksen. 2010-luvulla alkanut ekologinen ja liikkumiseen liittyvä murros on avannut uusia vaatimuksia yhdyskuntarakenteen eheydelle, keskustan tiivistämiselle, kaavoitettujen alueiden muutoksille sekä yritysalueiden kehittämiselle. Suurteollisuusalueen kaavoitus **Laajametsän** alueella on kokonaan uudentyyppinen maankäytöllinen ja kaupunkimittakaavallinen haaste tulevaisuuden kaupungille.

KUVA: C.A.Setterberg, Satamapuiston päiväkoti

KUVA: Palosaari (kaavoitus)

KUVA: Hietalahti (kaavoitus)

KUVA: Kustaala (kaavoitus)

KUVA: Asevelikylä (kaavoitus)

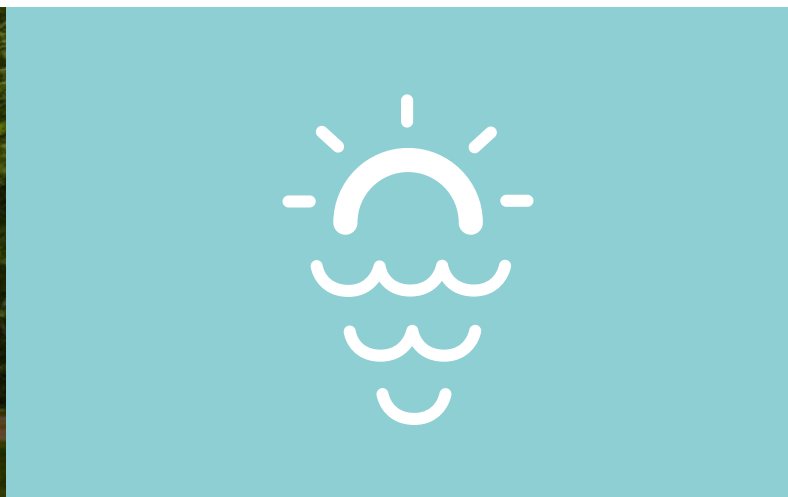
KUVA: Höstvesi (kaavoitus)

KUVA: Sundom (kaavoitus)

KUVA: Vähäkyrö, Tapoila (kaavoitus)

KUVA: Vähäkyrö, Saarenpää (kaavoitus)

KUVA: Ristinummi (kaavoitus)

KUVA: Suvilahti (kaavoitus)

KUVA: Pukinjärvi (kaavoitus)

KUVA: Metsäkallio (kaavoitus)

KUVA: Suvilahti

KUVA: Hietalahti

KUVA: Lentokenttä ja Runsorin yritysalue (kaavoitus)

2.5 ARVOKKAAT MAISEMA-ALUEET JA RAKENNETUT YMPÄRISTÖT

Kulttuuriperintö ei lankea yhteisön omaisuudeksi annettuna tai itsestään. Yksilöt, yhteisöt ja erilaiset instituutiot valitsevat osan menneisyyden jättämistä jäljistä ja tuottavat ne aktiivisesti kulttuuriperinöökseen. Ajallisessa perspektiivissä rakennusten kulttuurisiin elinkaariin liittyvät arvostuksen laskut, mutta toisinaan myös niiden jälkeiset uudet renessanssit. Rakennussuojelukohteet harvoin syntyvät suojelluiksi. Suojelun kohteeksi kasvetaan.

Valtakunnallisesti arvokkaat alueet RKY 2009

Valtakunnalliset intressit ja arvotukset Vaasan kaupunkikuvaan ovat vahvat. Valtioneuvosto on maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuen päätöksellään v. 2009 vahvistanut valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, ns. RKY - alueet. **Arvottamisessa kyse on perinteen säilyttämisestä ja alueiden kehittämisestä niiden ominaisluonnetta ja erityispiirteitä vahvistavalla, niihin sopeutuvalla tavalla.** On tärkeää, ettei näillä alueilla tapahdu sellaisia muutoksia tai rakentamista, joka on olennaisesti ristiriidassa näiden kulttuuriympäristöarvojen kanssa. Kyse on rakennetuista kulttuuriympäristöistä ja rakennuksista, jotka luovat perustan kaupungin imagolle. Näitä kulttuurihistoriallisesti arvokkaita ympäristöjä ovat mm. Vanhan Vaasan kaupunkirakennushistoria 1600-luvulta, keskustan kaupunkirakennustaiteellisesti korkeatasoinen kaupunkirakenne vuodelta 1855, Palosaaren teollisuus- ja satama-alueet 1700-luvun lopulta lähtien, Vanhan sataman alue sekä maaseutumainen kulttuuriympäristö Vähänkyrön kaupunginosassa. (Kattava taulukko kohteista sivulla 22).

KUVA: Vanhan Vaasan aseman alue

KUVA: Pyhän Marian kirkon rauniot Vanhassa Vaasassa

KUVA: Yliopistokampus sijaitsee RKY-alueella (Palosaaren satama-, telakka- ja tehdasalue)

KUVA: Vähänkyrön kulttuurimaisema (kaavoitus)

Maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt

Pohjanmaan liitossa on tehty maakuntakaava 2040:een liittyen selvitys maakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista ja rakennetuista kulttuuriympäristöistä. Työssä maakunnan kuntien kulttuuriympäristöt inventoitiin ja käytiin läpi yhteistyössä kuntien sekä asiantuntijaviranomaisten ja -organisaatioiden kanssa.

VALTAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT MAISEMA-ALUEET	VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄT RAKENNETUT KULTTUURIYMPÄRISTÖT RKY 2009	MAAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT KULTTUURIYMPÄRISTÖT: RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ (RK), KULTTUURIMASEMA (KM)
Vanhan Vaasan kulttuurimaisema	Palosaaren satama-, telakka- ja tehdasalue	Norra Grundfjärden ja Vanhan Vaasan hautausmaa (Km)
Kyrönjokilaakson kulttuurimaisemat	Suomen Sokerin Vaasan tehdas asuinalueineen	Östergränden ja Sundomin pappila (Rk)
Söderfjärdenin viljelyaukea	Vanha Vaasa ja Mustasaaren kirkko	Asevelikylä (Rk)
	Höstveden raitti	Västervikin ja Gerbyn kulttuurimaisemat (Km)
	Vähänkyrön kirkonmäki, Kirkkosaari ja pappila	Vikinga ja Palosaari (Rk)
	Huutoniemen kirkko	Kapsäkki (Rk)
	Merikaarron myllykosket, jokivarsiasutus ja Kolkin kartano	Bodfladan ja Strömsö (Rk)
	Strömbergin teollisuus- ja asuinalue	Bengtsskär – Revlarna (Km)
	Söderfjärdenin viljely- ja kylämaisema-alue	Tammikartanon alue (Rk)
	Vanhan Vaasan hautausmaa	Hietalahti (Rk)
	Vaasan rautatieasema	Vaskiluodon vanhat kesähuvilat (Rk)
	Vaasan Tarkk'ampujakasarmit	Huutoniemen sairaala-alue (Rk)
	Vaasan keskuspuistot ja palokadut	Vanhan Vaasan kulttuurimaisema, eteläinen osa (Km)
	Vaasan rantapuistovyöhyke julkisine rakennuksineen ja Vaasan Höyrymylly	Vaasan kävelykeskusta (Rk)
	Vaskiluodon rautatieasema-alue	Suvilahden asuntomessualue (Rk)
		Uuden hautausmaan siunauskappeli (Rk)
		Hietalahden kerrostalot, rivitalot ja kansakoulu (Rk)
		Ammattiopisto (Rk)
		Gerbyn ekologinen asemakaava (Rk)
		Palosaaren oppilaitokset (Rk)
		Malmöntalo (Rk)
		Peipponen (Rk)
		Suvilahti (Rk)

Erityislaeilla suojellut kohteet

RAKENNUSSUOJELULAILLA SUOJELLUT KOHTEET	SUOJELUN PERUSTA
Alkula	Rakennussuojelulaki
Waasan Osake Pankki, Hovioikeudenpuistikko 11	Rakennussuojelulaki
Kirkkopuistikko 2, asuintalo	Rakennussuojelulaki
Maaherrantalo (Wasastjernan talo)	Rakennussuojelulaki (Asetus 480 / 85)
Raastuvankatu 11	Rakennussuojelulaki
Tarkk'ampujapataljoonan kasarmialue	Rakennussuojelulaki
Vanhan Vaasan lainajyvämäkasiini	Rakennussuojelulaki
Vaskiluodon asema-alue	Rakennussuojelulaki, (Rautatiesopimus 1998)
Vireillä: Kruununmakasiini	Rakennussuojelulaki
KIRKKOLAEILLA SUOJELLUT KOHTEET	SUOJELUN PERUSTA
Huutoniemen kirkko	Kirkkolaki
Mustasaaren kirkko	Kirkkolaki
Palosaaren kirkko	Kirkkolaki
Pyhän Nikolaoksen kirkko (Ortodoksinen kirkko)	Laki ortodoksisesta kirkosta
Vaasan kirkko	Kirkkolaki
Vähänkyrön kirkko	Kirkkolaki
Vähänkyrön seurakunnan siunauskappeli	Kirkkolaki
ASETUKSELLA SUOJELLUT KOHTEET	SUOJELUN PERUSTA
Vaasan Hovioikeuden talo	Asetus 480 / 85
Vaasan korkeakoulu, Raastuvankatu 31 (nyk. Alma)	Asetus 480 / 85
Ent. Maanmittauskonttori / vesiylioikeus	Asetus 480 / 85 (rakennussuojelulain mukainen suojele vireillä)
Vaasan korkeakoulualue (ent. Puuvillatehdas)	Asetus 480 / 85 (rakennussuojelulain mukainen suojele vireillä)
Vanhan Vaasan sairaala	Asetus 480 / 85
Vasa övningskolans gymnasium	Asetus 480 / 85
Åbo Akademi, pedagogiska fakulteten (ent. ruotsalainen tyttökoulu "Flickis")	Asetus 480 / 85 (Suojeleu asemakaavalla 2015)
RAUTATIESOPIMUKSELLA SUOJELLUT 1998	SUOJELUN PERUSTA
Mustasaaren rautatieaseman alue	Asemarakennus tuhoutunut tulipalossa 1999, asemakaavasuojele
Vaasan Rautatieasema-alue	Asemakaavasuojele

KUVA: Kaupunginranta on RKY-alueetta

KUVA: Kasarmialue on suojeltu sekä rakennussuojelulailla että asemakaavassa

Kulttuuriympäristön suojelukeinot

Rakennuksia ja rakennettuja ympäristöjä voidaan suojella eri keinoin

- **Ensisijaisesti huolehtimalla asianmukaisesta käytöstä, hoidosta ja ylläpidosta**
- Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisella **kaavoituksella yleis- / asemakaavassa**
- **Erityislaeilla.** Laki rakennusperinnön suojelusta, aiemmin Rakennussuojelulaki, Kirkkolaki sekä Laki ortodoksisesta kirkosta
- **Ohjelmallisella suojelulla,** jota edustavat RKY 2009 (valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt), asetuksella 480 / 85 suojellut valtion omistamat kohteet sekä Rautatiesopimus vuodelta 1998.

Vastuu rakennusten ja ympäristön ylläpidosta on niiden omistajilla. Asianmukainen käyttö, hyvä hoito ja ajoissa toteutetut toimenpiteet takaavat kulttuuriympäristön arvon säilymisen, jolle kaavoitus luo perusedellytykset. Kulttuuriympäristöt muuttuvat varsinkin talouteen, elinkeinoelämään ja väestönkehitykseen liittyvien muutosten seurauksena. Rakennetun ympäristön vajaakäyttö tai käytön puute ovat suurimpia haasteita kulttuuriympäristöjen arvojen säilyttämiselle. Rakennetun ympäristön laadukkaalla kehittämisellä voidaan edistää kulttuuriympäristön monimuotoisuutta ja ajallista kerroksellisuutta. Niiden merkitys alueiden identiteetille ja vahvuuksiin perustuvalle elinkeinoelämälle sekä asukkaiden viihtyisyydelle on entistä tärkeämpää globalisoituvassa maailmassa.

Maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuva suojelu eli ns. kaavasuojelu on yleisin tapa suojella rakennuksia ja määritellä ympäristönsuojeluun liittyviä tavoitteita. Kaavoituksella määritellään alueiden käyttötarkoitus, rakentamisen määrä ja sijainti sekä asetetaan ympäristön laatua ja ominaisuuksia koskevat, rakentamisen myötä konkretisoituvat tavoitteet.

Lakia rakennusperinnön suojelemisesta sovelletaan pääasiassa asemakaavoitetun tai asemakaavoitetavaksi tarkoitetun alueen ulkopuolella. Erityisestä syystä myös asemakaava-alueelle voidaan antaa erillinen suojelupäätös rakennusperintölain nojalla. Tällainen tilanne on kyseessä esimerkiksi silloin, jos rakennuksen sisätiloja suojellaan.

Valtion rakennusperintö koostuu valtion omaan käyttöön rakentamista tai hankkimista rakennuksista. Monet näistä eivät enää ole valtion omistuksessa. Merkittävä osa valtion rakennusperinnöstä on suojeltu asetuksella valtion omistamisen rakennusten suojelusta (480 / 85). Laki rakennusperinnön suojelemisesta (11 §) edellyttää rakennussuojeluasian vireillepanoa, kun asetuksella suojeltu rakennus luovutetaan pois valtiolta. Päämääränä on, että asetuksella suojelusta päästäisiin vähitellen kokonaan pois.

Rautatiesopimuksella suojeltujen kohteiden säilyttäminen ja suojelu ratkaistaan siinä yhteydessä, kun alueen tai sen rakennusten kehittämisen ja käytön suunnitteleminen on ajankohtaista. Yleensä suojelun välineenä on asemakaava ja/tai laki rakennusperinnön suojelusta.

KUVA: Kulttuuritalo Fanny on suojeltu asemakaavassa

KUVA: Vaasan Sähkö on osa RKY-alueetta

2.6 TYYLIKAUDET JA KERROKSELLISUUS

Vaasan kaupungin omaleimaisuus perustuu kerrokselliseen kaupunkikuvaan. Nykyisen keskustan kerroksellinen kaupunkikuva onkin rakentunut noin 160 vuoden aikana kaupungin omien maantieteellisten, henkisten ja materiaalistien edellytysten pohjalta.

Kaupungin historia alkaa 1200-1300-luvulta, jolloin Korsholman linna ja ensimmäinen kirkko rakennettiin. Nykyinen keskusta-alue oli tuolloin vielä saari. Vuonna 1606 perustettu kaupunki oli osa Kaarle IX:n kaupunkiuudistustyötä. Kaupungille annettiin kauppaoikeudet ja fyysiselle ilmeelle pantiin suurta painoa. Kaupunki ”reguloitiin” ruutukaavaan kuten Pohjanmaan muutkin puukaupungit. Kaupunki myös paloi kuten monet puukaupungit 1800-luvulla. Erityistä jälleenrakentamisessa oli, että maankohoamisen seurauksena koko kaupunki päätettiin muuttaa uuteen paikkaan. Kaupunki sai uuden, arvokkaan muodon keisari Aleksanteri II:n vahvistamalla asemakaavalla.

Keskustan kaupunkikuvassa nähdään limittäin eri aikakausien kerrostumat. Pohjan kaupunkikuvan omaleimaisuudelle ja paikallisuudelle loi **Setterberg** 1 ... 11- kaupunginosien asemakaavalla ja suunnittelemissaan noin 200:lla julkisella ja yksityisellä rakennuksella. Rakentamista säädeltiin v. 1856 voimaan tulleella rakennusjärjestyksellä. Sen ajan julkiset rakennukset – **kirkot, Hovioikeus, Maaherrantalo, Raatihuone** (nyk. Övningskolanin lukio) ovat säilyneet, samoin **Vaasan Puuvillan** vanhimmat rakennukset. Monet huomattavat yksityistalot ovat kuitenkin saaneet väistyä uudisrakentamisen tieltä. Setterbergin puukaupunki oli 1- ja 2-kerroksisten rakennusten puukaupunki, jossa rappaus antoi paloturvallisuutta toiseen kerrokseen.

KUVA: Setterbergin suunnittelema Pyhän Kolminaisuuden kirkko

KUVA: Vaasan omaleimaisinta ympäristöä

KUVA: Kerroksellista kaupunkikuvaa (Jaakko J. Salo)

Vuosisadan vaihteen jälkeen rakennettujen puutalojen suunnittelusta vastasivat usein **Otto Ekman** ja **Emil Finell**. Rakennuksia on edelleen useita Vöyrinkaupungilla sekä 8. ja 9. kaupunginosassa. Tyylikausi oli **jugendia**, mutta oli myös **tyyliekertausten** aikaa. Suunnittelijoina toimivat usein **A.W. Stenfors**, **Backmansson & Thesleff** tai **Bruun & Schoulz**. Uusrenesanssi, uusklassismi ja kansallisromantiikka elävöittävät yhä tuon ajan säilyneissä liikerakennuksissa kuten Alatorin **Unitas** ja **Commerce** tai **Wasa Teaterin** vanha osa Kirkkopuistikolla.

KUVA: Palosaaren koulu, Fr. Thesleff 1905

KUVA: Virkailijatalo Hietasaarencatu 1B, Carl Schoulz 1924

KUVA: Kipinän talo Hovioikeudenpuistikolla, A.W.Stenfors 1907

KUVA: Unitas Alatorilla (esiintymislavan takana) drive-in -esityksen aikaan

Funktionalismin tärkeimmät periaatteet – rakennus kasvaa sisältä ulos, rakenne ilmenee jaottelussa ja muotoilussa, koristeettomuus – tulivat vallitseviksi 1930-luvulta lähtien. Monet tuon ajan liikerakennukset edustavat tyylikautta hienosti: **Erkki Huttusen** suunnittelema **SOK:n talo** Maasillan kupeessa, **Viljo Revellin Halli Oy:n talo** torin laidalla, **Vaasan Säästöpankki** Vaasanpuistikko 15, **hotelli Central** Hovioikeudenpuistikko 21, J.S. Sirenin **Kansallis-Osake-Pankki** Hovioikeudenpuistikko 13, **Pohjolan talo** Hovioikeudenpuistikko 19 ja **Suomen Pankin** klassistis-vaihteinen kolossi Kirkkopuistikko 22. **Alvar Aallon** luoma **Strömbergin alue** sekä **Aaltopuiston** asuintalot edustavat pehmeämpää, romanttisempaa funktionalismia.

KUVA: Halli Oy, Viljo Revell 1939

KUVA: Aaltopuisto, Alvar Aalto 1944 - 1947

KUVA: Suomen Pankin talo, Kirkkopuistikko 22, J.S.Sirén

Sotien jälkeen rakentamisen vilkastuessa rakennustapa ja -menetelmät muuttuivat. Strömbergin tehdas siirrettiin Vaasaan osan sotakorvaustyötä. Asuntomarkkinat muuttuivat radikaalisti. Rakentamisen paine teki rakentamisesta tuotantohaaran, jossa määrälliset tavoitteet nousivat hallitseviksi. Vuonna 1947 hyväksyttiin uusi rakennusjärjestys, jossa määriteltiin vielä varsin korkea rakennusoikeus ja rakennustapa.

Uuden rakennuslain mukainen asemakaavoitus keskustan, Palosaaren ja Vöyrinkaupungin alueille aloitettiin 1959. Se valmistui 18 vuotta myöhemmin 1977. Se toi funktionalismin täydet vaikutukset asuinympäristöön: toiminnot eriytyivät, kaupunkitila hajosi, rakennusten mittakaava muuttui, suuret määrät edellisten aikakausien rakennuksia purettiin. Varsin suuri osa keskustan ja Vöyrinkaupungin asuinrakennuksista edustavat tuota aikaa. Joitain hienoja **modernismin** rakennuksia on kaupunkikuvasta löydettävissä kuten **Bertel Saarnion** ja **Kari Järvisen Aktia-pankin liiketalo** Vaasanpuistikko 16 tai betonibrutalismin **Antellinpuiston** kerrostalossa Koulukatu 3-5. Myös **Rewell Centerin** liikekeskus 1963 edustaa aikakautta. **Huutoniemen kirkko** on asuin- ja seurakuntatiloineen tyyllisesti kansainvälisestikin korkeatasoista betonibrutalismin.

KUVA: Aktia-pankin liiketalo (kaavoitus)

KUVA: Huutoniemen kirkko (Docomomo)

KUVA: Rewell Center (Anne Majaneva)

Lähiörakentaminen vastasi voimakkaaseen 1960-70-lukujen rakennemuutokseen. **Suvilahden asema-kaava (Järvinen – Valjakka)** 1960 -luvulta ihannoi tiukkaa ruutukaavaa ja yhtenäistä rakennustekniikkaa. **Ristinummea** kaavoitettiin 1970 -luvulla monessa vaiheessa noin 900 ha. Elementtirakentaminen ja tyyppitalot olivat ajan trendi. Vuonna 1975 Suomen kolmannet valtakunnalliset **asuntomessut** järjestettiin Ristinummella, jossa suunnittelumallia annettiin yhtenäiselle pientalorakentamiselle. Myöhempiä lähiökohteita olivat **Teeriniemi** ja **Melaniemi**.

KUVA: Ristinummen asuntomessualue (kaavoitus)

KUVA: Suvilahden suunnittelukilpailun voittaja, "Kulmankiertäjä" (kaavoitus)

1980-luvulla asuntorakentaminen siirtyi kerrostalorakentamisesta paljolti pientalorakentamiseen **Gerbyssä**. Voimakas rakentaminen jatkui 1990 – 2010-luvuilla **Västervikissä, Pukinjärvellä, Metsäkalliossa** ja **Bölessä**. Suvilahden lähiön uudistumisprosessia tuki vuoden **2008 asuntomessut**. Merkittäviä rakennuskannan käyttömuutoksia tehtiin **entisissä tehdastiloissa** Puuvillatehtaalla, Leipätehtaalla ja Vaasan Höyrymöllyn tiloissa, joissa onnistuttiin paitsi säilyttämään kulttuuriperintöä myös luomaan elinvoimaisia, korkeatasoisia ympäristöjä uusille käyttäjille. Valitettavasti keskustassa monet 80-luvun liiketalot edustavat vaatimatonta betoniarkkitehtuuria ilman erityisiä rakennustaiteellisia arvoja.

KUVA: Suvilahden asuntomessualue (kaavoitus)

KUVA: Academill

1990-luvun lama-aika eheytti keskustan rikkonaista kaupunkikuvaa useilla ympäristöön sopeutuvilla kerrostaloilla ja toi mukanaan urbanismin uuden aallon suljettuine kortteleineen. Hyvänä esimerkkinä on **Aitoaho & Viljasen** liike-, asuin- ja konttoritalo Pitkäkatu 32-34.

1990-luvun lopulta 2010-luvulle on edennyt keskustan täydennysrakentaminen, joka sittemmin on johtanut myös uudemman rakennuskannan purkamiseen. Korkeatasoinen **kävelykeskusta** kiinteine liiketiloineen on ollut menestys, joka kuitenkin 10 vuoden käytössä on kulunut ja odottaa uudistamista. Asunto Oy Libris **Academillin korttelissa**, Asunto Oy **Raastuvankatu 3-5** ja **kasarmin uudet asuinrakennukset** edustavat mittakaavaltaan ja tilanmuodostukseltaan perinteistä kaupunkimaista asuinrakentamista. Uusimmat hankkeet kuten **Flickiksen kortteli** Kirkkopuistikolla perustuu taas vanhan rakenteen korvaamiselle uudella.

2000-luvun alun maltillinen mittakaava on muuttumassa ja ylikorkeaa rakentamista perätään Vaasaankin. Suunnitelmia ei ainakaan toistaiseksi ole saatu toteutukseen. **Klemettilän pohjoisosan muutos** yritysalueesta tapahtuu pääosin 1990-luvulla käydyn arkkitehtikilpailun pohjalta vaihtelevaa mittakaavaa, suljettua ja punatiiltä korttelirakennetta varioiden. **Uusi hotellirakennus Rautatienkadulla** edustaa kansainvälistä lasiarkkitehtuuria.

Arkkitehtikilpailun kautta syntynyt suunnitelma **Ravilaaksoon** on tekeillä ja tuo arkkitehtonisen lisän uudesta ajasta uusin ilmein.

KUVA: Academillin kortteli

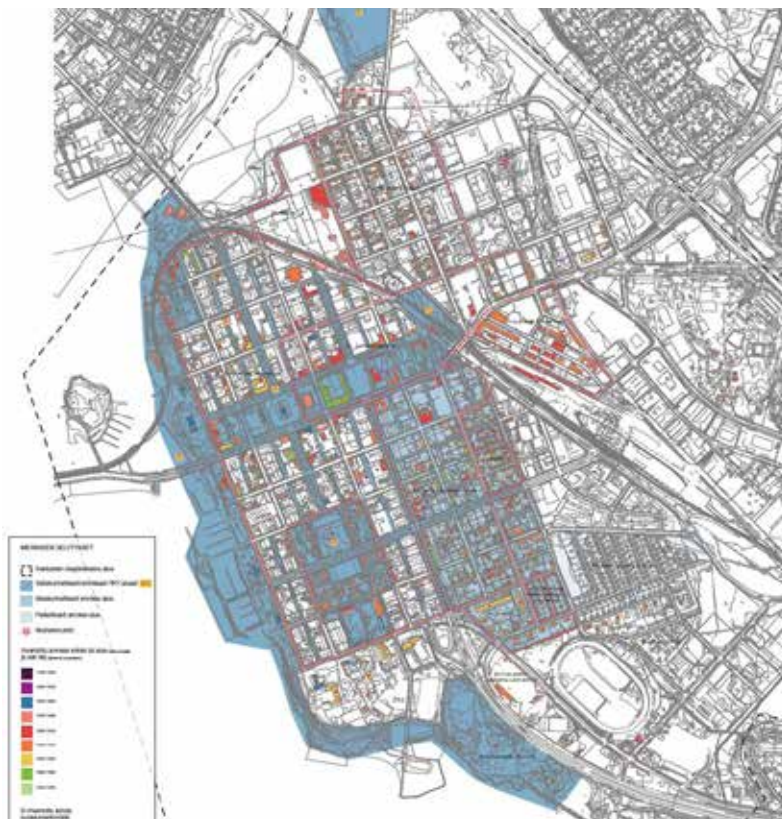
KUVA: Raastuvankatu 3-5

KUVA: Havainnekuva, Flickiksen kortteli Kirkkopuistikolla (arkkitehtitoimisto K2S)

KUVA: Hotellirakennus Ratakadulla

KUVA: Keskustan arvokkaat kulttuurihistorialliset alueet ja rakennukset (kaavoitus)

2.7 TOIMINNALLISUUS KAUPUNKIKUVASSA

Rakennettu kaupunkiympäristö toimii yhteisöelämän kehyksenä, joka vasta yhdessä toimintojen kanssa tulee eläväksi. Toimintamahdollisuuksien monipuolisuus tuo alueelle ihmisiä ja elävyyttä sekä päinvastoin: niiden puuttuessa alue rappeutuu ja kuolee. Tämä toteutuu sekä keskustan suhteessa kaupunkiseutuun, että kaupunginosatasolla. Imagon ja identiteetin takia tarvitaan keskus. Liikkumismuotona jalankulku on tärkein ympäristön kokemisessa ja siihen perustuva kaupunki on elinvoimaisin kaupunkielämän muoto. Jokainen autoilija muuttuu myös jossain vaiheessa jalankulkijaksi.

Arkkitehtuurin luoma tila ja materiaallinen kokonaisuus sekä siihen kytkeytyvä toiminnallisuus on syvälinen kannanotto asukkaiden hyvinvointiin ja arjen sujuvuuteen. Päätöksillä, jotka koskevat toimintojen laatua, määrää, sijaintia ja yhteyksiä, säädellään ratkaisevasti elinympäristön laatua. Toimintojen ja palveluiden keskittyminen ja niiden digitalisointi on ajan trendi. Se muuttaa palveluiden toimintatapoja ja fyysisiä tilatarpeita. Ihmisen perustarpeet tuskin muuttuvat tulevaisuudessakaan. Sen sijaan tutkijat ennustavat, että muuttuvat tavat asua, liikkua, tehdä työtä, tuottaa ja käyttää palveluita. Tämä merkitsee haastetta ympäristön uudistumiselle, tarpeille ja rakenteille. **Millainen on tulevaisuuden kaupunginosakeskuksen palveluvalikoima, millaisia tiloja niihin tarvitaan?**

KUVA: Kävelykeskusta

KUVA: Ristinummen ostoskeskus

KUVA: Suvilahden ostoskeskus (kaavoitus)

3. MILTÄ KAUPUNKI NÄYTTÄÄ TULEVAISUUDESSA? – VISIO

De fem hörnstenarna i stadens strategi Vasa – Nordens energihuvudstad – flöde för ett gott liv är följande:

- **Hyvinvointi** kaikissa elämänvaiheissa
- **Energisyys**
- **Kansainvälisyys**, joka perustuu mm. elävään kaupunkikulttuuriin
- **Historiallisuus**, joka nojaa omaleimaiseen, kauniiseen kaupunkiarkkitehtuuriin ja monipuolisiin meri-, saaristo- ja jokivarsimiljöisiin
- **Nopealiikkeisyys**, joka ilmenee päätöksenteossa, innovatiivisuudessa ja tehokkaassa palvelumallissa

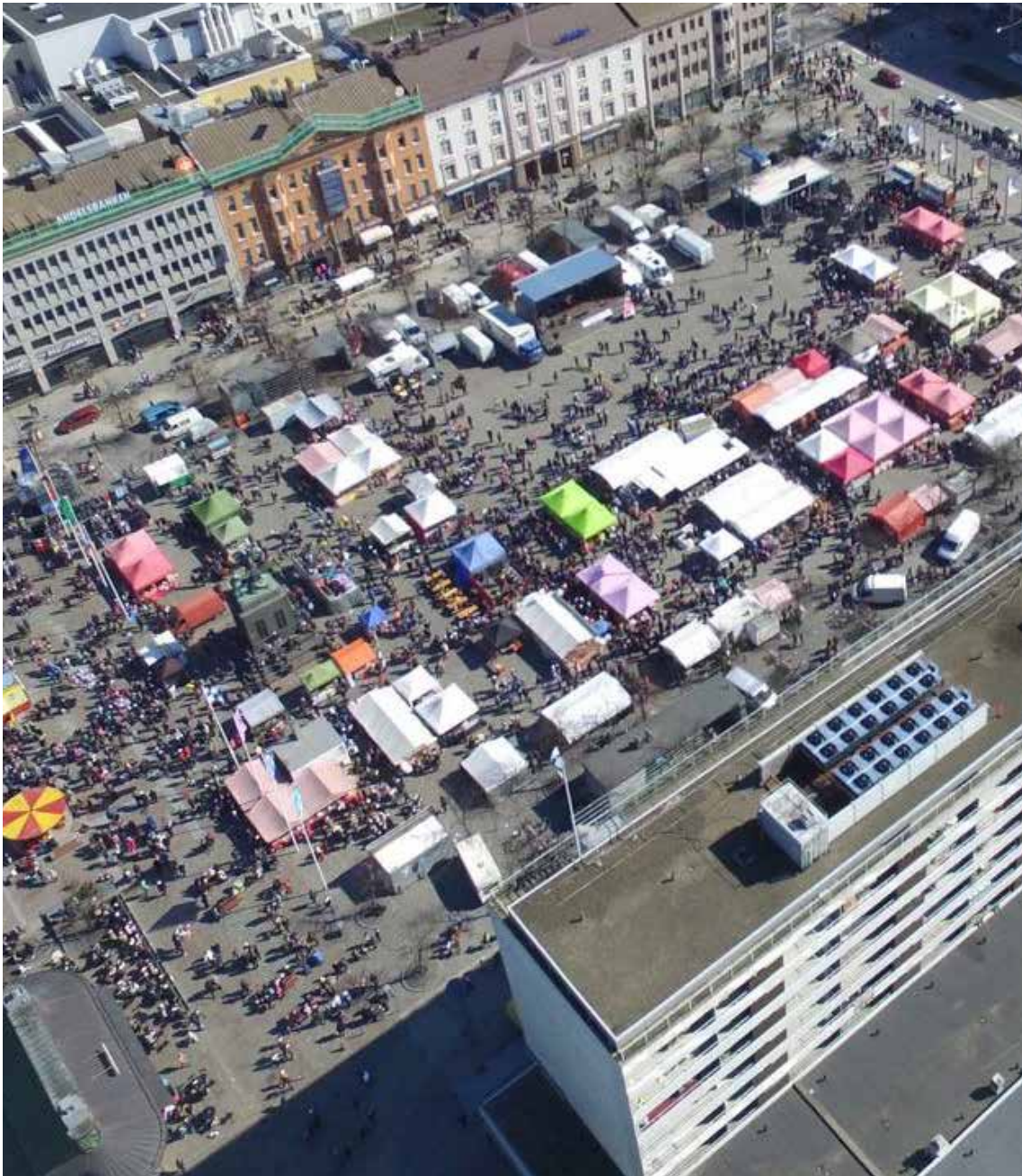
Valtuuston palvelulupaukset asukkaille, yrityksille ja yhteisöille koostuvat hyvinvoinnista, vetovoimaisuudesta ja vahvasta taloudesta. Lupausten toteuttamiseksi on asetettu mm. tavoite kilpailukykyisestä yhdyskuntarakenteesta. Arkkitehtuuripoliittista ohjelmaa käytetään strategisena keinona lupausten lunastamiseen ja kestävän kaupunkikehityksen aikaansaamiseen. Tähän lupaukseen sisällytetään ajatus kaupunkiympäristöstä ”ensisijaisena lähipalveluna”, jonka jokainen kokee ja joutuu toimimaan arjessaan sen asettamissa puitteissa. Ympäristön laatu on merkittävä osatekijä suhteessa elinvoimaisuuteen.

KUVA: Havainnekuva Ravilaakson uudelta asuntoalueelta (Mandaworks 2017)

Arkkitehtuuripoliittisessa ohjelmassa kaupungin strategia näyttäytyy visiona:

” Kaupunki tunnistaa aikaperspektiivin toiminnassaan, tuntee kulttuurihistorialliset juurensa ja kantaa vastuunsa tulevaisuuden elinvoimaisesta ympäristöstä. Yhdessä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa vaalimme ja rakennamme ekologisesti, esteettisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää kaupunkia, joka pitkäjänteisesti luo puitteet turvalliselle, hyvälle elämälle.

KUVA: Tori ja kävelykeskusta (kaavoitus)

4. TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

4.1 ARKKITEHTUURILLA VAIKUTAMME POSITIIVISESTI KAUPUNGIN KEHITYKSEEN JA ELINVOIMAAN

Huolehditaan yhdyskuntarakenteen eheydestä, vähähiilisyteen houkuttavista rakennustavoista ja liikkumismuodoista.

Huolehditaan tasapainoisesta kaupunki- ja palvelurakenteesta, alueiden monikäyttöisyydestä, kaupunkikeskustan elävyydestä ja monipuolisista palveluista. Lähtökohtana on olemassa oleva yhdyskuntarakenne, jota pyritään eheyttämään. Päämääränä on ottaa suunnittelussa ja päätöksenteossa tasavertaisesti huomioon ympäristö, ihminen ja talous.

Luonnon kestäkyvystä ja monimuotoisuudesta huolehditaan. Vähähiilistä elämäntapaa, rakentamista ja liikkumista edistetään tavoitteena arkielämän turvallisuus ja sujuvuus. Arjen liikkumisen mottona pidämme ”Pyörätiet tuottavat pyöräilyä, jalankulkuvyöhykkeet jalankulkua”. Joukkoliikenteessä parannettu, tihennetty tarjonta sekä hyvin suunnitellut ja toteutetut matkaketjut nostavat matkustajamääriä ja kysyntää.

Edistetään ilmastotietoista ja resurssitehokasta rakentamista. Uudet teknologiat mahdollistavat uuden tavan rakentaa. Haasteena on käyttää teknologiaa siten, että saatetaan tasapainoon rakennettu ympäristö ja luonnonympäristö. On kuviteltava uudenlaiset rakennukset, niiden suhde ympäristöönsä sekä määriteltävä uudenlaiset fyysiset puitteet inhimilliselle elämälle maapallolla. Tulevaisuuden rakennus voidaan kasvattaa kuin kasvit, jotka tuottavat energiansa, poistavat hiilidioksidin ja muotoutuvat osaksi fotosynteesiä. Arkkitehtuuri on keino johtaa ja luoda uusia, houkuttelevia ympäristöjä.

KUVA: Pyöräpysäköintiä Hovioikeudenpuistikolla (Manda Gullberg)

Huolehditaan luonnon uudistumiskyvystä

Meri ja rannat ovat Vaasan vahvuus. Luontoperustaa pidetään lähtökohtana viheraluejärjestelmässä ja sen tavoitteita toteutetaan ja vahvistetaan. Laki- ja laaksoalueiden rakentamista vältetään ja niiden biodiversiteettiä tuetaan. Suunnitelmilla varmistetaan asukkaiden virkistys- ja elpymismahdollisuudet tasavertaisesti kaupungin eri osien lähiliikunta- ja ulkoilualueilla.

Maankohoamisen vaikutus ja varautuminen tulevaisuuteen huomioidaan erityisesti eteläisellä kaupunginselällä, jossa ilmiön vaikutukset tulevat merkittävästi näkyviin viimeistään 2020-luvulla. Vaskiluodon arvokkaan metsäluonnon säilyminen turvataan. Hietalahden liikunta- ja urheilupuistoa kehitetään sen historiallista arvoa vaalien. Onkilahden puistoa vesialueineen kehitetään kantakaupungin keskuspuistona ja osana viheraluejärjestelmää.

KUVAT: Onkilahti (kaavoitus)

Vahvistetaan kaupungin omaleimaisuutta

Rakennukset ovat pieni osa siitä, mikä tekee kaupungista kaupungin. Arkkitehtuurilla on kuitenkin aina vain näkyvämpi rooli urbaanin elämän luomisessa. Globalisoituvan arkkitehtuurin ongelmana on pinnallistuminen ja yhdenmukaistuminen. Niiden vastapainona korostuu fyysisessä ympäristössä tarve huolehtia paikallisesta omaleimaisuudesta ja erottuvuudesta globaalissa toimintaympäristössä. Arkkitehtuurin tulee kasvaa vuorovaikutuksessa maiseman, ilmasto-olosuhteiden, paikallisen kulttuurin ja tarpeiden kanssa.

Aika tehdään näkyväksi rakennetussa ympäristössä. Arvostetaan 200-vuotista brändäys - prosessia Palosaarella ja Mansikkasaaressa. ”Brändö” on brändi (Peter Ehrström 2017). Samoin Hietalahden puisto ja Villa Sandvikenin alue, Kasarminalue, Kustaanlinna ja Rantapuisto, Vanhan Vaasan raunioalue tai Kyrönjoenvarren historia. **Tärkeää on tunnistaa paikkoihin sisältyvät arvot ja potentiaalit sekä edistää ja mahdollistaa kaupunkikulttuurista elinvoimaa.**

Strategisen suunnitelman avulla kaupunki voi kutsua kehittäjiä ja ehdottaa kaupungin kannalta kiinnostavia hankemahdollisuuksia. Hyvän strategisen suunnitelman avulla voidaan ylläpitää ja luoda urbaania potentiaalia, toisaalta reagoida järkevästi yllättäviin, aiempia kehittämislinjoja kyseenlaistaviin hanke-ehdotuksiin.

KUVA: Rahkolan alue, Palosaari

Kaupunki toimii omistamillaan brändialueilla vastuullisena kiinteistökehittäjänä ja etsii aktiivisesti hankemahdollisuuksia ja ratkaisuja intressipohjalta. Kulttuurisuunnittelu ja kaupunkikuratointi on yksi lähestymistapa, jossa paikalliset resurssit otetaan kehittämisen välineeksi. Yllättävätkin tekijät kuten alakulttuurit saavat olla hankkeen voimavaroja. Vaiheistetuilla neuvottelu-/kilpailutusprosesseilla etsitään ja käsitellään mahdollisia hankekehityskohteita. Näin ymmärretty suunnittelu vaatii myös osallistamisen uudelleen ajattelua. Kyseessä on visiotyön avaaminen kaikille toimijoille – myös asukkaille ja tilapäisille kaupungin käyttäjille. Esimerkiksi kaupunkifoorumit edustavat osallistumisen uusia muotoja.

Keskustan uusilla alueilla kuten Ravilaaksossa ja Etelä-Klemetilässä huomiota kiinnitetään alueen imagon rakentamiseen ja olemassa olevaan kaupunkirakenteeseen kytkeytymiseen. Samalla on muistettava, että nopea kasvu helposti vain kloonaa kaupunkeja ja ympäristöjä. Omaleimaisuuden luomiseen uusilla alueilla käytetään erilaisia keinoja: mittakaavaa ja tilanmuodostusta, rakennustapaa, materiaaleja, nimitystä, taidetta, palveluiden moninaisuuden ja sosiaalisen elämän rakenteiden tukemista. Puukaupungin materiaalista perinnettä tulisi harkita jatkettavan myös ekologista syistä.

Nimihistorian säilyttäminen on tärkeä tekijä identiteetin luomisessa. Identiteetin kannalta on tärkeää sekä uusien alueiden käyttöönotossa, että mahdollisissa alue- ja hallintorajamuutoksissa säilyttää historialliset nimet.

KUVA: Edvininpolku, Asevelikylä

4.2 ARKKITEHTUURILLA EDISTÄMME KESTÄVÄÄ MONIMUOTOISTA KAUPUNKIA

Kulttuuriympäristöjen kestävä käyttö toteutuu turvaamalla niiden **alueellinen monimuotoisuus ja ajallinen kerroksisuus**. Monimuotoinen, rikas ympäristö on erilaisten ympäristöjen kokoelma. Ekosysteemin näkökulmasta rakennus on aina ensiksi osa ympäristöään, vasta toiseksi kehys toiminnalle.

Vaasan keskusta on kaupunkiseudun sydän

Vaasan historiallinen keskusta on asumisen, työpaikkojen, julkisten palveluiden ja kaupan monipuolinen tihentymä. Se palvelee koko Vaasan kaupunkiseutua ja antaa sille alueellisen identiteetin. Kaupungin kehityskuvassa tärkeää on varmistaa keskustan laajentumismahdollisuudet. ”Hyppy yli radan” mahdollistaa nykyisin vajaakäytöllä olevan Klemettilän alueen kehittämisen. Vanhan linja-autoaseman korkeatasoisen, monipuolisen hybridikorttelin toteuttaminen on monella tavalla kriittinen kaupunkikehityshanke, samoin alueita yhdistävä Korsholmanpuistikon silta.

Keskusta-asumisen lisääminen vaikuttaa positiivisesti keskustan elinvoimaisuuteen, keskusta-asioinnin määrään sekä kaupunkirakenteen ekologiseen kestävyys. Maankäytön, liikenteen, palveluiden ja elinkeinojen keskinäinen riippuvuus tulee tunnistaa ja tarkkaa toteuttamisaikataulua tärkeämpänä ymmärtää hankkeiden mittakaava, ympäristön laatukysymykset, tärkeysjärjestys sekä riippuvuudet ja sitä kautta vaikutus toivottuun kehitykseen.

Maankäytön tehostaminen historiallisessa kaupunkirakenteessa edellyttää kortteli- ja kiinteistökohtaista huolellista perehtymistä täydennysrakentamisen reunaehtoihin. Palokatuvarret tarjoavat lisärakentamismahdollisuuksia, samoin ullakkorakentaminen. Huomioitava on rakentamisen tehokkuus ja kaupunkikuva, esteettömyys väestön ikääntyessä, energiatehokkuuden parantaminen, taloudellinen kannattavuus, suojeluarvot, toiminnallisuus sekä vaikutukset keskustan liikenneverkkoon.

Keskustakauppaa erikoisliikkeineen tulee vahvistaa ja monipuolistaa. Palokatuja verkostosta tulee muodostaa kaupunkikuvallisesti ja kaupallisesti eheyttävä kävelykeskustan sekä asiointialueen laajennus. Maantasokerrosten palvelutiloista ja esteettömyydestä huolehditaan.

KUVA: Ilmakuva, Klemettilä ja keskusta (kaavoitus)

KUVA: Palokatu hallintokorttelissa (Melinda Lyttbacka)

Ranta kuuluu kaikille

Julkinen rantapuisto on Vaasan kaupunkirakenteen piirre, jota vaalitaan elinympäristön erityisarvona. **Kaupunginrannan jatkuvuus kaikille avoimena** virkistys- ja ulkoilureittinä turvataan Suvilahdesta Västervikiin. Rantavyöhykkeen ja muiden omaleimaisten ulkotilojen kehittäminen keskustan käyntikortiksi tuo ydinkeskustaan uudenlaista eloa. Toiminnallisuudessa suositaan monipuolista, kaikille avointa kaupunkikulttuuria. Elämyksellisyyttä lisätään turvaamalla pitkät, avoimet merinäköalat.

Rantapuiston (välillä Hietalahti - Palosaaren salmen alue), puistikoiden ja palokatujen asema valtakunnallisesti arvokkaana kulttuuriympäristönä (RKY-alueena) tunnustetaan. Selvitetään mahdollisuudet saada kansallisen kaupunkipuiston status kaupungin puisto- ja viheralueiden kokonaisuudelle.

Sundominlahden ympäri kiertävää virkistysreittiä edistetään yhteistyössä Mustasaaren kunnan kanssa.

Kyrönjokivarren valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta vaalitaan suunnittelussa ja maisemanhoitotoimenpitein. Sen matkailullista potentiaalia hyödynnetään mm. tiedottamisella, verkostoitumalla, virkistysreitein ja opastein.

KUVA: Ravintolaelämää kaupunginrannassa

KUVA: Västervikin venesatama

KUVA: Pysäköintiä rannassa

Turvataan vanhojen alueiden uudistuminen

Fyysisin ratkaisuin edistetään ekologisten, korkeatasoisten, turvallisten, tasa-arvoista ympäristön käyttöä edistävien asuinympäristöjen säilymistä ja syntymistä.

Aluekohtaisella kehittämistyöllä alueiden rappeutuminen estetään ja uudistuminen mahdollistetaan oikea-aikaisilla toimenpiteillä yhdessä asukkaiden ja kiinteistönomistajien kanssa. Kaupunginosankusten omaa identiteettiä vahvistetaan keskusten yhteisöllisellä palvelurakenteella, fyysisen ympäristön laadulla ja vähähiiliseen, ekologiseen elämiseen ja liikkumiseen houkuttelevilla ratkaisuilla. Alueiden yhteydet toisiinsa varmistetaan.

KUVA: As. Oy Kompassi kasarmialueella

KUVA: Mäkikaivon aluetta

4.3 KULTTUURIYMPÄRISTÖT OVAT VOIMAVARAMME

Vaasassa ymmärretään kaupungin historiallisen kaupunkiympäristön erityislaatuisuus ja merkitys. Arkkitehtuuri nähdään positiivisena resurssina kaupungin kehityksessä ja siinä hengessä halutaan rakennettua ympäristöä säilyttää, kehittää ja uudistaa.

Suhde perinteeseen on kaupunkikulttuurin ydinkysymyksiä. Historiaa ei voi ostaa ja kerran tuhottu on aina menetetty. Rakennettu ympäristö on historian autenttinen todiste, jonka arvoa halutaan vahvistaa ja tuoda esille. Tunnistamme keskustan historiallisen asemakaavarakenteen sekä sen kerroksellisen rakennuskannan arvon. Samoin valtakunnallisesti arvokkaat miljööt keskustassa, Palosaarella, Vanhassa Vaasassa ja Vähänkyrön kaupunginosassa. Haluamme yhteisönä perustaa identiteettimme näihin arvoihin myös tulevaisuudessa. Ilman historian kunnioitusta, urbaanin kulttuurin merkkejä ja identiteettiä riskinä on, että luomme mitänsanomaton ”missä tahansa, ei missään” -ympäristöä.

Ratkaistaessa suhdetta perinteeseen, on kaksi päälinjaa, jotka saavat mielekkyytensä rinnakkain toteutettuina

- turvataan säilyneen perinteen jatkuminen pitämällä huolta sen aineellisista todisteista – historiallisista ympäristöistä ja rakennuksista
- luodaan uusia arvoja tämän ajan rakentamisella ja tyylikeinoin – kuitenkin liittymällä tasapainoisesti olevaan ympäristöön.

KUVA: Hietalahden Villa toimii nykyään ”Villa Sandviken” -ravintolana

Rakennussuojelun edellytyksiä parannetaan

Jatketaan ammattitaitoista inventointia. Kehitetään karttapohjainen kulttuuriympäristötietojärjestelmä yhdessä kaavoituksen, paikkatiedon ja Pohjanmaan maakuntamuseon kanssa. Asemakaavojen ajantasaisuudesta huolehditaan siten, että ne turvaavat kulttuuriarvojen säilymisen ja luovat edellytykset ympäristön hyvälle hoidolle.

Kaupungin omistamia rakennuksia hoidetaan ja käytetään siten, että niiden erityisarvo säilyy. Kulttuurihistoriallisesti tai ympäristöltään arvokkaita rakennuksia ei vaaranneta. Käyttötarkoitusten muutoksilla turvataan rakennusten laadullisuus ja luodaan uusia arvoja.

Lisätään ymmärrystä ja ympäristön arvostusta tietojen avoimuudella, tiedottamisella ja palkitsemisella.

KUVA: Palosaaren salmi on RKY-aluetta

Huolehditaan RKY - alueiden statuksen säilymisestä

Sen lisäksi, mitä museoviranomaiset ovat lausuneet RKY-alueiden (= Valtakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt) suojelusta yleisesti, sitoudumme seuraaviin detaljikaavoitusta, katu- ja yleisten alueiden suunnitelmia, rakennuslupia, purkulupia ja maisematyölupia ohjaaviin periaatteisiin:

- olemassa olevat katu- ja puistoaluerajat, ovat korttelirajat ja -linjat pääosin säilytetään ja mahdollisuuksien mukaan palautetaan. Katujen yllärakentamista ja lasitusta vältetään
- uudet rakennukset sijoitetaan ensisijaisesti katulinjaan. Rakennus ei olennaisesti poikkea ympäröivän rakennuskannan korkeudesta. Rakennusten suhteet, kattomuoto, materiaali ja värit sopeutetaan ympäristöön.
- puisto-, puistikko- ja viheralueiden käyttöä ja kaupunkikuvallisesti merkittävää asemaa vahvistetaan. Kansallisen kaupunkipuiston statusta selvitetään
- puistikoiden ja torin puita suojellaan
- torin, katutilojen ja puistojen pintarakenteiden, valaistuksen, kalustuksen, puiden ja istutusten muutoksissa otetaan huomioon kulttuuri- ja ympäristönäkökohdat.

KUVA: Academill, ent. Höyrymyllyn alue, on RKY-aluetta

Huolehditetaan kaupungin oman rakennuskannan käytöstä, korjausrakentamisen ja ylläpidon laadusta

Kaupungin omassa tilakannassa seuraavat vuodet ovat korjaamisen ja kunnossapidon aikaa. Arkkitehtonisesti laadukasta rakennuskantaa käytetään sen elinkaaren sallimissa puitteissa mahdollisimman pitkään. Rakennusten käyttöä ja toimintoja uudistetaan ajan vaatimuksin, kuitenkin rakennusten omaleimapiirteitä kunnioittaen. Edistetään terveellisyttä ja pitkää ikää rakennuksille ja huomioidaan kaupungin oman toiminnan esimerkillisyys.

KUVA: Koulurakennus Kauppapuistikolla

KUVA: Hallintotalon rakennushistoriaselvitys oli tärkeä dokumentti, kun peruskorjausta suunniteltiin

4.4 ARKKITEHTUURILLA EDISTÄMME ELÄMÄÄ RAKENNUSTEN VÄLISSÄ

Kaupunki tarjoaa monipuoliset kaupunkimaiset asumismuodot ja kaupunkielämälle laadukkaita, omaleimaisia julkisia paikkoja ja tiloja rakennusten välissä. Samalla kaupunki tunnistaa oman historiallisen mittakaavansa ja tilanmuodostuksen merkityksen turvallisen sosiaalisesti kestävän kaupunkiympäristön luomisessa. Mittakaava muodostaa kaikkien laatutekijöiden perustan. Mittakaavalla on olennainen merkitys eri aika- ja tyylikausien rakennusten yhteen liittämässä. Korkealla rakentamisella ei saavuteta yhteiskunnallista hyötyä. Yhdyskuntarakennetta voidaan merkittävästi tiivistää suhteellisen matalilla kerroskorkeuksilla ja suurimpiin aluetehokkuuksiin päästään maltillisilla kerrosluvuilla. Ylikorkeaa, yli 8... 12 kerroksen kaupunkitilaa ei pääsääntöisesti tarvita kuin erikseen määritellyissä kaupunkikuvallisissa solmukohdissa. Urbanin rakentamisen vastapainona huolehditaan riittävästä luonto- ja virkistysalueista sekä niiden saavutettavuudesta.

Keskustan täydennysrakentaminen

Keskustan alueella suunnitellaan ja edistetään täydennysrakentamista. Uudet keskusta-asukkaat, liiketilat ja työpaikat lisäävät liikekeskustan elinvoimaa. Kaupungin ominaispiirteet, mittakaava ja tilan rakenne tiedostetaan. Sen pohjalta ja siihen liittyen luodaan uutta ja viihtyisää. Erityisesti huomioidaan katutason liittyminen julkiseen kaupunkitilaan. Houkuttelevat, urbaanit julkiset tilat ja paikat, joissa uusi ja vanha kohtaavat, synnyttävät luovuutta, kaupunkimaisuutta ja vetovoimaa.

Nykyinen ruutukaavakeskusta on maankäytöltään ja kaupunkikuvaltaan huomattavan valmis kokonaisuus verrattuna radan itäpuoleen. Keskustarakenteen jatkaminen radan itäpuolelle on merkittävä haaste, joka tarvitsee merkkirakennuksensa ja toiminnallisen vetovoimatekijänsä. Entisen linja-autoaseman alueella on äärimmäisen suuri strateginen merkitys keskustan kehittämisessä. Siksi myös sen arkkitehtuurin korkeatasoisuudesta ja toimintojen sekoittuneisuudesta tulee kantaa erityistä huolta.

Maasilta, yhteys keskustasta Wasa Stationin alueelle sekä tuleva Korsholmanpuistikon jatke Klemettilään yhdistävät ja poistavat radan estevaikutusta. Sillat/yhteydet toimivat näissä paikoissa paitsi liikennettä välittävinä, myös henkisesti radan estevaikutusta poistavina kaupunkirakenteen osina. Siksi siltojen ja yhteyksien teknisesti ja kaupunkikuvallisesti laadukas suunnittelu ja toteutus ovat tärkeitä.

Kävellen ja pyörällä liikkumista helpotetaan katutilaa uudestaan jäsentämällä sekä huolehtimalla riittävästä pyöräpysäköintimahdollisuuksista. Palokadut kytketään osaksi liikekeskustan toiminnallisuutta. Aiemmin esillä ollut ajatus ydinkeskustan ensiluokkaisesta kävelyreitistä (ns. Topinrinki) voisi olla hyvä tapa ottaa palokadut aktiiviseksi osaksi asiointiympäristöä.

KUVA: Uudisrakentamista Korsholmanpuistikolla 2017

KUVA: Hartmaninkujan muraali

Uudisrakentamisen laatu varmistetaan

Kaupunkikehittämisessä on meneillään merkittävä uudistumisprosessi: julkisen valta on vähenemässä ja yksityisen kasvamassa. Samalla yhä enemmän rakentaminen kohdistuu jo rakennettujen alueiden uusiutumiseen kuin uuden maa-alueen käyttöönottoon. Usein rakentaminen tapahtuu myös yksityisten kiinteistökehittäjien aloitteista. Kaupunkikehitystä voi ja pitää kuitenkin ohjata sekä sisällön että prosessien suhteen, jotta aikaansaadaan hyvää, kestävää ympäristöä. Kaupunkisuunnittelussa mukana olevien julkisen ja yksityisen sektorin on luotava uusi arvokulttuuri, joka läpäisee kaikki tilan – ympäristön tuottamisen aspektit. Strategisilla suunnitelmissa luodaan suuntalinjat kaupunkimiljöön kehittämiselle ja arkkitehtoniselle idealle. ”Urban design management”, urbaani laatujohtaminen ja ennakoiva laadunohjaus tulee aina olla mukana hankelähtöisissä kaavoissa ja suunnitelmissa.

Vahva maapolitiikka ja ammattimainen kaupunkikuva-arviointi korostuvat kokonaisuuden ymmärtämisessä ja pitkävaikutteisen arvoperustan luomisessa. Kaupunkikuva ymmärretään vakavasti otettavana keinona elinvoimaisen kaupungin prosesseja. Käytännössä se tarkoittaa riittävän, ammatillisen henkilöstön käyttöä sekä esimerkiksi kaupunkikuvatoimikunnan perustamista ja suunnitteluohjeiden antamista.

Arkkitehti- ja suunnittelukilpailuja käytetään laadun takeena julkisessa rakentamisessa, tontinluovutuksissa ja yhdyskuntateknisessä rakentamisessa; tarvittaessa kilpailut järjestetään kaksivaiheisina, jolloin ensin on konseptikilpailu ja sen jälkeen varsinainen arkkitehtikilpailu. Yksityisissä hankkeissa kunnan tahto ilmaistaan strategisella yleiskaavalla, jossa määritellään keskeiset verkot, alueet ja toivotut kehittämisalueet. Myös yksityisissä hankkeissa suositetaan suunnittelukilpailuja. Selkeän kaupunkikuvavision ohella tärkeitä on kaupungin vahva maapolitiikka ja hyvät tietovarannot maankäytön kannalta keskeisistä aiheista.

KUVA: Ammattikorkeakoulun uudistus 2015

Urbaanit kaupunkitilat

Kaupungin idea yhteisöllisenä kohtaamisten paikkana toteutuu paitsi institutionaalisissa rakennuksissa, mitä suurimmassa määrin myös avoimessa, julkisessa tilassa – kaduilla, toreilla, puistoissa. Monipuolinen kaupunkikulttuuri tarvitsee paikat, jotka houkuttelevat oleilemaan ja joilla on merkityksellistä sisältöä asukkaille. Paikkojen design-suunnittelu, toteutus ja niistä huolehtiminen on keskeinen tehtävä.

Vaasan urbaaneimpia julkisia kokoontumispaikkoja tällä hetkellä ovat tori ja kävelykeskusta, Kuntsinranta - Hovioikeudenranta, Vaskiluodon penkereen rantalaiturit, Kasarmintori, Yliopistonranta sekä Hietalahden Villan puisto.

Kehitettäviä paikkoja, joissa on runsaasti kaupunkikulttuurista identiteettiä ja pääomaa, ovat Kalaranta, Marianpuisto, Palosaaren salmi/Mansikkasaari ja Vanhan Vaasan raunioalue.

Kehitettäviä paikkoja ovat Wasa Station ja Korsholmanpuistikon sillan yhteyteen suunniteltavat kaupunkimaiset paikat sekä Onkilahden keskuspuisto.

Kaupunginosakeskusten identiteetin vahvistaminen palvelutarjonnalla ja fyysisin rakentein luo mahdollisuuden vahvistaa yhteisöllisyyttä paikallisesti.

KUVA: Kuntsinranta 2017

Palvelurakentaminen ja julkiset sisätilat

Julkiset tilat ovat institutionaalisen yhteisöllisyyden, turvallisuuden ja sivistyksen kantajia. Lähipalveluverkkosuunnitelmissa selvitetään huolella yhtä toimialaa laajemmin vaikutukset koko yhdyskuntarakenteen, yhdyskuntatalouden sekä liikkumisen ja sosiaalisen elämän kannalta. Vaasassa on runsaasti kaupunkimaisia julkisia ulko- ja sisätiloja, joissa kaupunkielämä voi toteutua. Tilojen käyttöä aktivoidaan ja houkuttelevuutta lisätään esimerkiksi ”kaupunkikulttuurisen kuratoinnin” avulla. Esimerkki tällaisesta toiminnasta on Ravilaakson taideohjelmatyö.

Julkiset sisätilat liitetään ympäröivään kaupunkirakenteeseen sekä toiminnallisesti että fyysisesti. Rajapinnat suunnitellaan huolella.

Yksityisten palvelutilatarjoajien hankkeissa huolehditaan ennakoivasta laadunohjauksesta, ”urban design managementistä” ja tontinluovutusten yhteydessä laadun varmistuksesta tontinluovutusehdoin.

Kaupunkielämän uusia muotoja tuetaan yhteisöllisyyttä lisäävillä tiloilla. Esimerkkinä avantouimareitten sauna Hietasaarella sekä mahdollisesti Mansikkasaaren tuleva kaikille avoin sauna.

KUVA: Kuntsinranta 2017

4.5 ELÄMYKSIÄ JA YKSITYISKOHTIA

Maantason tärkeys

Talot muodostavat kaupunkitilan seinät ja maanpinta, katu- ja toripinnat sen lattia. Yhdessä ne muodostavat kaupunkitilan ja luovat sen mittakaavallisen ilmeen. Materiaalilla on tärkeä tehtävä kaupunkitilan kokemisessa ja käytössä. Elämyksellisyyden takia tarvitaan erilaisia pintoja, tasa-arvoisen liikkumisen takia esteettömiä pintoja. Materiaalien kestävyys kiinnitetään huomiota. Julkisten alueiden pintarakenteissa vain kivi on järkevää talouden hoitoa.

KUVA: Satamapuiston päiväkot

KUVA: Taidehallin edusta

Kadunkalusteet

Oikein sijoitettu penkki, pylväs, johon nojata, sadekatos tai vesi, jossa valo taittuu - oikea muoto oikeassa paikassa houkuttelee ympäristön käyttämiseen. Urbanit kadunkalusteet mahdollistavat, tuovat viihtyisyyttä, ohjaavat toimintoja, antavat elämyksiä ja silmäniloa. Tekniset laitteet ovat usein tarpeellinen osa ympäristöä. Katu- ja puistokalusteiden ja laitteiden muotoilu ja valinta kaupunkikuvanäkökohdat huomioiden on tehtävänä. Uusimuotoiset kalusteet ja rakenteet mahdollistavat julkisen tilan monipuolisen käytön.

KUVA: Torin esiintymislava

KUVA: Muuntajia Vaasanpuistikolla (Outi Orhanen)

Valaistus

Pitkän, pimeän ajan kaupungissa valaistuksella on erityiset mahdollisuudet rikastuttaa kaupunkikuvaa. Tavoitteena on kaunistaa ja tuoda elämyksellistä laatua kaupunkiin ja katutilaan samalla, kun se tehdään turvallisemmaksi ja selkeämmäksi. Katuvalaistuksen uusiminen ekologisesti kestävillä valaisimilla on meneillään. Samalla tulee muistaa valaistuksen esteettinen teho ja valaisintyyppien soveltuminen ympäristöönsä. Taide ja valaistus voidaan myös integroida rakennusten arkkitehtuuriin tai julkiseen katutilaan.

Kiireellisenä tehtävänä elämyksellisen, vetovoimaisen keskustan aikaansaamisessa on kävelykeskustan ja torin juhlavalaistuksen uusiminen. Myös muut tilapäiset valoinstallaatiot tulee nähdä osana pimeän ajan mahdollisuutta nähdä ympäristö uudella, elämyksellisellä tavalla.

KUVA: Hovioikeudenpuistikko syksyllä 2017

KUVA: Sisäsatama iltavalaistuksessa

Elämyksellisyyttä taiteesta - prosenttiperiaate käyttöön

Vaasa on vahva taidekaupunki, jossa taiteen merkitys tunnustetaan. Meillä on runsaasti taidetta julkisissa museoissa ja taide kuuluu tärkeänä osana rakennettuun ympäristöön muun muassa kävelykeskustassa.

Tavoite on luoda parempaa rakennettua ympäristöä laadukkaan muotoilun ja taiteen avulla. Julkinen taide edistää kaupungin omaleimaisuutta ja viihtyisyyttä. Kuten hyvä arkkitehtuuri, myös taide lisää kohteen vetovoimaisuutta ja arvoa koko sen elinkaaren ajan. Taide auttaa luomaan uudelle alueelle identiteettiä, ja teoksista muodostuu nopeasti yhteisiä maamerkkejä. Väliaikaisilla taideteoksilla voidaan lieventää esimerkiksi työmaan aiheuttamia melu- ja ulkonäköhaittoja.

Prosenttiperiaatteen käyttöönotto merkitsee, että kaikessa uudisrakentamisessa – sekä talonrakentamisessa että katurakentamisessa – pyritään käyttöönottamaan taiteen tuottamiseen ns. %-periaate. Prosenttiperiaate tarkoittaa periaatteellista päätöstä käyttää osa rakennushankkeen kokonaiskustannusarviosta taiteeseen. Prosenttiperiaatteen pilottikohteena on Ravilaakson uusi asuntoalue, jonka tontinluovutusehtoihin prosenttiperiaate kytketään. Periaate vaikuttaa myös alueen asemakaavaan ja yleisten alueiden toteuttamiseen.

KUVA: Laila Pullisen veistos Sibylla, Kuntsinranta

4.6 DIALOGIT, PROSESSIT JA TIETOVARANNOT KUNTOON

Edistetään osallisuutta, vuorovaikutusta ja oppimista

Osallisuus ja kohtaaminen ovat kaupunkielämän ydintä. On tärkeää antaa asukkaiden tehdä kaupunkiaan omassa mittakaavassaan. Siksi kaupunki rohkaisee asukkaitaan monipuoliseen aktiivisuuteen ja järjestää tilaisuuksia varmistamaan, että heidän kulttuurinsa ja perinteensä säilyvät ja että niitä uudistetaan myönteisellä tavalla.

Aitoa vuorovaikutusta edistetään sekä digitaalisin että konkreettisin foorumein. Informaatio- ja kommunikaatioteknologian kehitys mahdollistaa verkostoitumisen ja organisoitumisen uudella tavalla sekä antaa uusia välineitä osallistumisen ja vuorovaikutuksen laajentamiseksi. Hyvällä vuorovaikutuksella vältetään vastakkainasettelu ja ristiriidat. Keinoina käytetään digipalveluiden lisäksi perinteisiä kohtaamisia, tapahtumia ja näyttelyitä, Kaupunki tutuksi - teemapäiviä, kulttuurikävelyitä ja vuoden ympäristökohteen palkitsemista. Vuorovaikutus nähdään tärkeänä osana kaupunkirakennusprojektien tavoiteasettelua ja hyväksyttävyyttä.

Kulttuuriympäristötiedon keruuta jatketaan ja tietovarannoista huolehditaan. Tiedon avoimella jakamisella tuetaan oppimista ja ympäristön arvostamista. Arkkitehtuurikasvatusta lisätään kaikilla tasoilla. Päättäjien ja viranhaltijoiden opintomatkoja ja osallistumista sekä kotimaisiin että kansainvälisiin kaupunkikehittämisen verkostoihin tuetaan.

KUVA: Workshop liittyen APOLin valmisteluun 2017

Edistetään arkkitehtonista laatua kaupungin omissa prosesseissa ja projekteissa

Projektien menestyksessä alun merkitystä usein aliarvioidaan ja kiirehditään kohti ratkaisuja. Alkua pitäisi kuitenkin kuvata mieluummin oikeiden kysymysten löytämisenä vastakohtana myöhemmille vaiheille, joita kutsutaan ongelman ratkaisemiseksi. Jos hanke lähtee liikkeelle väärin, on varmaa, että projektin myöhemmissä vaiheissa joudutaan tarpeettomiin vaikeuksiin. Alku on usein myös se vaihe, jossa useimmat projektin mahdollisuudet menetetään. Projektin alkuvaihe – ”sumeaa alkupää” on vaihe, jossa projektin hahmottaminen on kaikkein vaikeinta. Tässä vaiheessa tehdään tärkeimmät rakennetun ympäristön muodostumista koskevat päätökset ja myös kustannukset määrittyvät. Tarvitaan projektin myötä tarkentuvia menettelytapoja, joissa projektin osapuolet – niin yksityiset kuin hallinnon sisäisetkin – voidaan osallistaa suunnitteluprosessiin tekemään arvoperusteisia ratkaisuja sekä välttämään turhia muutos- ja korjauskierroksia sekä mahdollisia juridisia hidasteita prosessin myöhemmissä vaiheissa.

Osaamis- ja luottamuskulttuuria vahvistetaan organisaatiossa. Kaupunkikuvan muodostumiseen vaikuttavan virka- ja muun henkilöstön pätevyys ja tehtävät tulee nähdä strategisesti merkittävänä ja antaa niille kuuluva painoarvo valmistelussa ja päätöksenteossa. Tulevaisuuden osaajien saaminen kaupunkisuunnitteluun varmistetaan riittävällä rekrytoinnilla, työssäoppimisella ja mentoroinnilla.

KUVA: Ravilaakso, havainnekuva (Mandaworks 2017)

5. TOIMEENPANO JA SEURANTA

Arkkitehtuuripoliittinen ohjelmatyö on osa kaupungin kokonaisstrategiaa toteuttavista toimenpiteistä, joita tulee arvioida vähintään valtuustokausittain osana strategian päivitystä. Ohjelman linjausten ja toimenpiteiden toimeenpanosta vastaa kaupunginhallitus ja käytännössä kaupungin eri toimialat, ensi sijassa kuitenkin tekninen toimi. Toimeenpano edellyttää toimenpiteiden täsmentämistä, aikataulutamista ja vastuuhenkilöiden asettamista. Toimenpiteiden koordinointi vaatii aktiivista yhteistyötä eri hallintokuntien - opetustoimen, kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen ja Pohjanmaan maakuntamuseon kanssa. Ohjelman seurantaryhmänä toimii kaupunginhallitus, jonka tehtävänä on käynnistää ohjelmassa esitetyt toimenpiteet ja seurata niiden toteutumista vuosittaisen raportoinnin perusteella. Lisäksi kaupunkiympäristön toimialalla on tarpeen arvioida ja tunnistaa pitkän tähtäyksen vaikutuksia yksittäisten hankkeiden vaikutus- ja riskiarvioinnissa.

6. EPILOGI – JATKUVAA MUUTOSTA

Vaasa on kokenut historiansa aikana radikaaleja muutoksia: kaupungin siirron, kasvun, laajenemisen, uudistumisen ja hallinnollisten rajojen muutokset. Kaupunki on jatkuvan – pienemmän ja suuremman – muutoksen alaisena, joskus hitaan ja vähemmän havaittavan, joskus nopean murroksen. Rakentamisen tyylit, väestökehityksen ja talouden syklit vaihtelevat. Peruspiirteissään kaupunki säilyy vuosikymmeniä, vuosisatoja. Näkyvä elinympäristö antaa perspektiiviä niin päätöksentekijöille kuin asukkaillekin. Aika haastaa globaalisti ja paikallisesti ekologisiin, ilmastonmuutoksen huomioiviin ratkaisuihin, meillä myös maankohoamisen huomioonottaviin ratkaisuihin. Kertakäyttöisyys ja lyhytnäköisyys ovat kaupunkirakentamisessa monella tavalla kestäväntöntä. Taloudellisten reunaehtojen kanssa painittaessakin joudutaan kuitenkin muistamaan, että kaupunki koskee aina myös ihmisiä ja heidän arkielämäänsä ja samalla kaupungin elinvoimaa pitkällä tähtäyksellä.

Kaupunkikulttuuri elää ja voi hyvin - kuten kanarialinnut kaivoksessa – kun se saa riittävästi happea. Arkikitehtuuri ja rakennettu ympäristö ovat Vaasan kaupunkikulttuurista happea, josta kannattaa pitää huolta.

YHTEYSTIETOJA JA LINKKEJÄ

www.vaasa.fi/kulttuuriymparisto
www.vaasa.fi/arkkitehtuuri

ARKKITEHTUURIN TIEDOTUSKESKUS

www.archinfo.fi

MUSEOVIRASTO

www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/rakennusperinto

VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄT KULTTUURIYMPÄRISTÖT

www.rky.fi

ARKKITEHTUURIMUSEO

www.mfa.fi

SUOMEN ARKKITEHTILIITTO SAFA

www.safa.fi

www.kulttuuriymparistomme.fi

VALTAKUNNALLISET ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEET

www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Maankayton_suunnittelujarjestelma/Valtakunnalliset_alueidenkayttotavoitteet

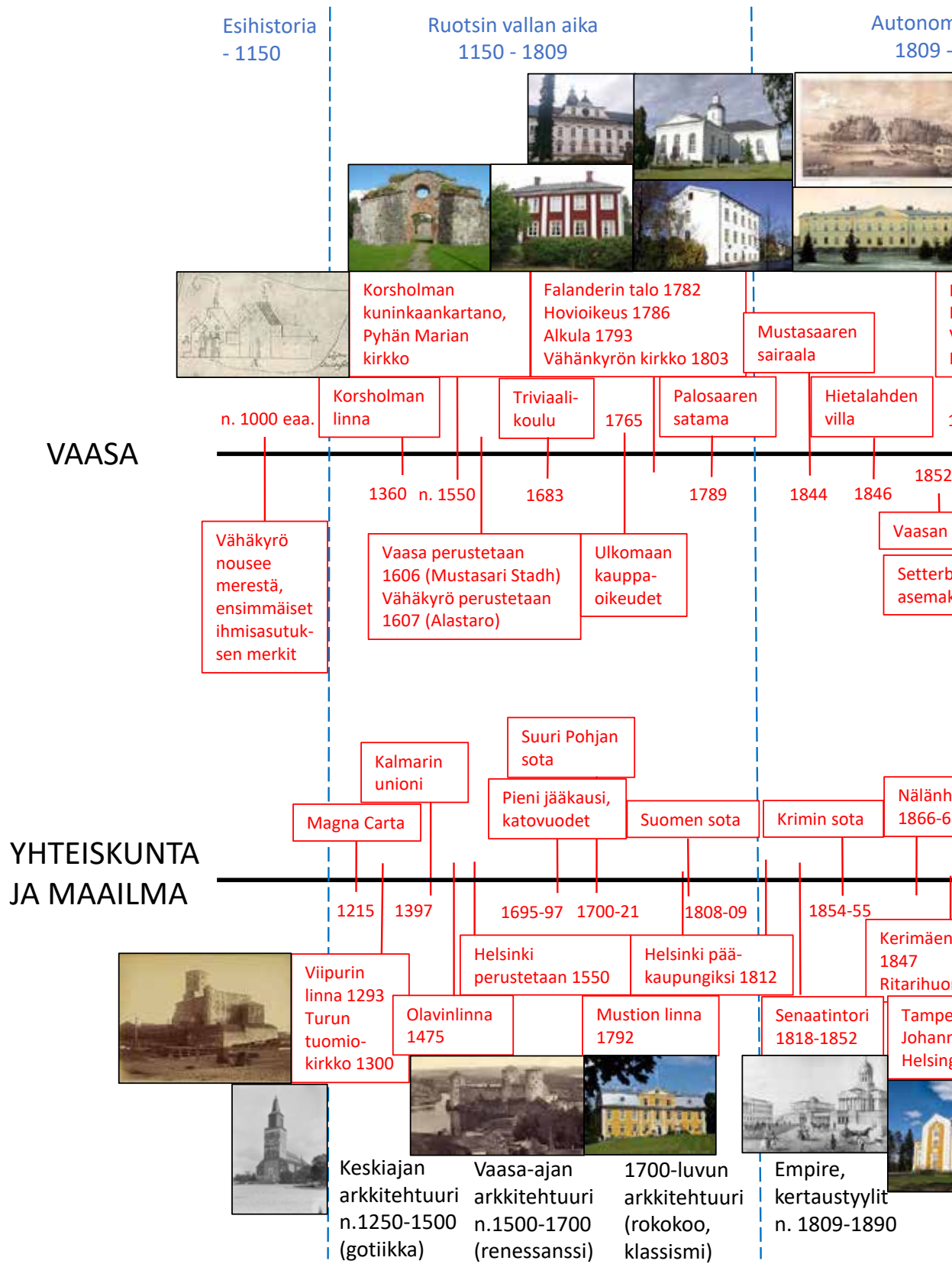

LIITTEET

1. HISTORIAN AIKAJANA

(Piirros, jossa yhdistetään globaalit, Suomen ja Vaasan tapahtumat aikaan, aluerakentaminen, tyylipiirteet ja merkkirakennukset)

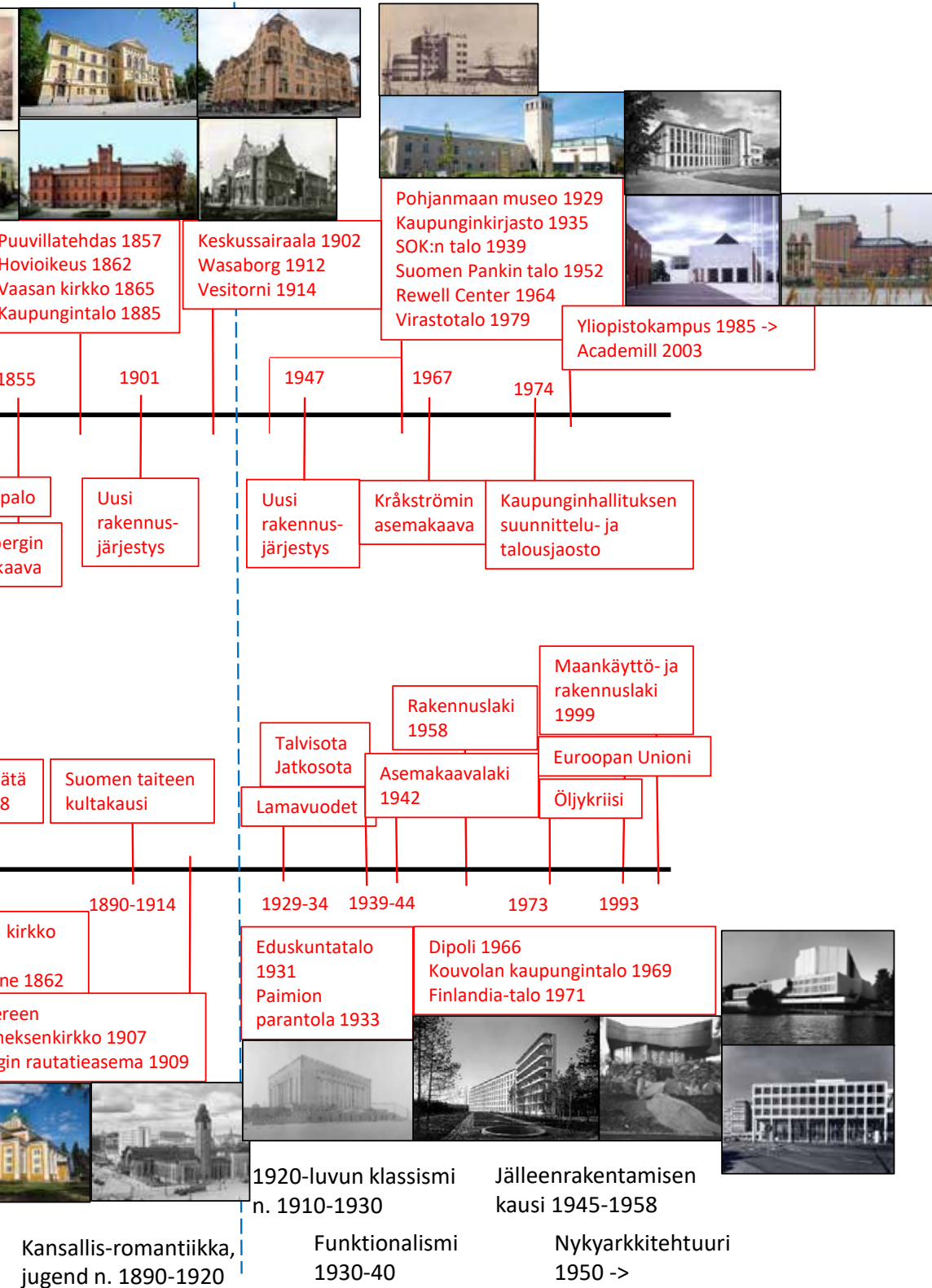
2. PAIKKOJEN JÄRJESTELMÄ (KARTTAKUVA), KAUPUNGINOSAKESKUKSET JA MERKITYKSELLISET PAIKAT

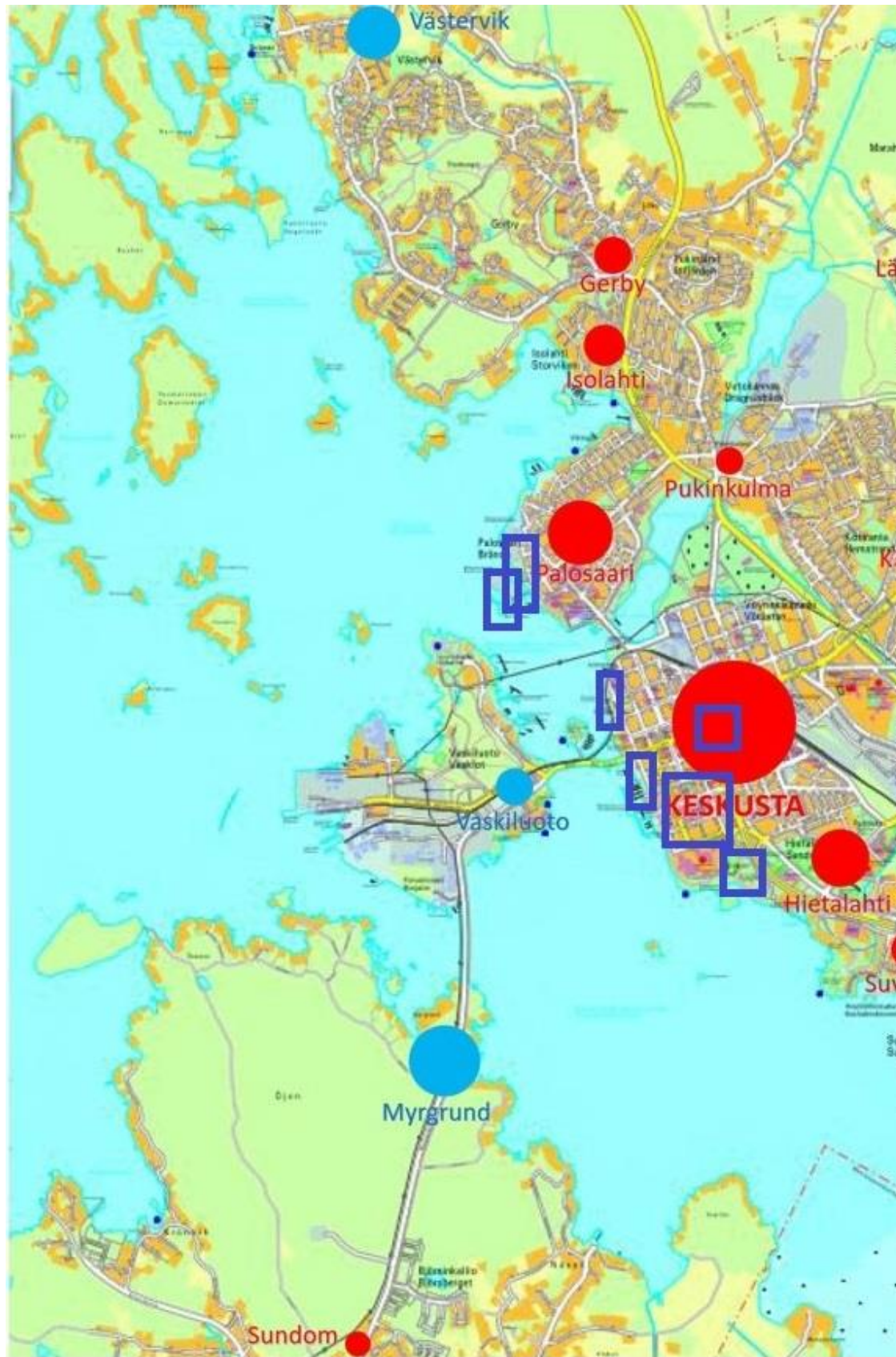

KUVA: Historian aikajana

vanha aika
1917

Itsenäinen Suomi
1917 ->

KUVA: Paikkojen järjestelmä (karttakuva), kaupunginosakeskukset ja merkitykselliset paikat

Kaupunginosakeskukset, luonnos 30.6.2017

Osakeskusten palvelujen kehittäminen
Julkisen liikenteen ja pyöräverkon kehittäminen

The map displays the Vammala region with various city districts labeled in Finnish. Red dots indicate the planned city district centers. A blue box highlights the central area of Vammala, which includes the main city center and the area around the Vammala railway station. The map also shows major roads, water bodies, and green spaces.

Kaupunginosakeskukset, luonnos 30.6.2017

Osakeskusten palvelujen kehittäminen
Julkisen liikenteen ja pyöräverkon kehittäminen

The map displays the Vammala region with various urban centers marked by red dots and labeled in red text: **Insinööri**, **Kivihaka**, **Teeriniemi**, **Huutoniemi**, **Ristinurmi**, **Liisanlehto**, and **Vilhti**. A blue rectangular box highlights the **Vanha Vammala** area. The map includes geographical features like water bodies (blue) and land (green/yellow), as well as infrastructure like roads and railways. The title and subtitle are at the top, and the map is dated 30.6.2017.

Kaupunginosakeskukset on merkitty palloilla, merkitykselliset paikat neliöillä (tori, Kalaranta, Kuntsinranta, Kasarmin alue, Hietalahden Villan alue, Mansikkasaari, Palosaaren Sundi, Vanha Vaasa)

V ^ ^ S ^ .